

مدرس: سبا جعفرزاده

رتبه ۲۹ منطقه ۱

منطق و فلسفه

درس ۱ منطق دهم

منطق و فلسفه

جلسه اول

درس ۱: منطق، ترازوی اندیشه

منطق چیست؟

✓ منطق علمی است که به دنبال جلوگیری از خطای در اندیشه است.

بنابراین منطق در برابر خطاهای فکری قرار دارد.

✓ منطق دانان برای شناختن این خطاهای ذهنی دو کار انجام می دهند؛

۱- بررسی انواع خطاهای ذهن ۲- دسته بندی آنها

بدین ترتیب قواعدی را مشخص می کنند که برای دوری از خطای ذهن باید آنها را رعایت کنیم.

مغالطه (سفسطه، خطای فکری، خطای در اندیشه)

ممکن است این خطای اندیشه عمدی یا غیر عمدی باشد که باید توجه کرد این خطاها بی شمار هستند.

مدرس: سبا جعفرزاده

رتبه ۲۹ منطقه ۱

منطق و فلسفه

درس ۱ منطق دهم

• نکته کنکوری

مراد از اینکه می‌گوییم خطای اندیشه ممکن است عمدی باشد این است که فرد عمداً شرایطی را ایجاد کند که طرف مقابل مغالطه کند.

قواعد ذهن آدمی

✓ مغالطات هم‌چون بیماری‌هایی هستند که باید از ابتدا به آن‌ها دوری کرد و بر این اساس منطق‌دانان که به دنبال جلوگیری از این مغالطات هستند را می‌توان در حکم‌پزشکان دانست.

✓ منطق‌دانان به دو طریق کلی، در تشخیص خطاهای ذهن مفید هستند:

۱- تاکید منطق بر آموزش شیوه درست اندیشیدن که از این طریق قادر به شناخت خطاهای ذهن که بی‌شمار نیز هستند می‌شویم.

۲- بیان قوانین حاکم بر ذهن و روش‌های جلوگیری از خطاهای ذهنی

منطق و فلسفه

درس ۱ منطق دهم

مدرس: سبا جعفرزاده

رتبه ۲۹ منطقه ۱

• نکته کنکوری

اندیشیدن ذهن انسان به صورت منطقی، امری طبیعی و ذاتی است که در این مورد منطق هیچ نقشی ندارد و منطق-دانان صرفاً این قواعد را کشف کرده‌اند و در اختیار ما قرار دادند.

• نکته کنکوری

کلید واژه‌های درست درباره اقدامات منطق‌دانان: کشف، طبیعی، ذاتی، تکوینی، خدادادی

کلید واژه‌های نادرست درباره اقدامات منطق‌دانان: جعل، وضع، قراردادن، ساختن، ابداع، اختراع، طراحی

پس باید توجه کرد که اصل منطقی اندیشیدن ذهن، از نعمات الهی است نه از نتایج اقدامات منطق‌دانان.

نیاز به منطق

✓ ذهن انسان، همواره در معرض لغزش و خطای فکری قرار دارد و به طور معمول، در استدلال‌های دشوار و پیچیده و تعریف دقیق اصطلاحات خاص، دچار اشتباه می‌شود.

✓ در واقع با منطق می‌توان این عوامل لغزش را سریع‌تر و دقیق‌تر تشخیص داد.

کاربردی بودن علم منطق

✓ تبحر در منطق مستلزم تمرین و ممارست است و تا زمانی که قواعد نظری، در عمل، مورد استفاده قرار نگیرند، کار پایان نیافته است.

• نکته کنکوری

تاکید بر عملی بودن منطق، نافی وجه و بعد نظری آن نیست و باید دقت کرد که قواعد به طور نظری فراگیری شود و در عمل مورد استفاده قرار گیرد.

✓ دانش منطق، ابزاری در خدمت سایر علوم و رشته‌ها است که البته این ابزار، مواد اولیه را از خود علوم می‌گیرد و منطق تنها نقش استحکام دهنده‌گی بنای فکر را بر عهده دارد.

حیطه عملی و کاربرد منطق

✓ این تصور که منطق تنها در ارزیابی اندیشه‌ها و استدلال‌های فلسفی به کار می‌رود نادرست است.
✓ ما همواره در معرض خطای اندیشه هستیم و در جای جای زندگی خود نیازمند تعریف و استدلال آوری.

حیطه کلی دانش بشری

۱- تصور؛ درک یا فهم ما از یک موضوع است.

• نکته کنکوری

در تصور دو امر مطرح نیست: واقعیت داشتن یا نداشتن تصور و ارتباط این تصور با سایر امور

۲- تصدیق؛ هر جمله‌ای است که راجع به چیزی خبر دهد. (جملات خبری)

منطق و فلسفه

مدرس: سبا جعفرزاده

درس ۱ منطق دهم

رتبه ۲۹ منطقه ۱

• نکته کنکوری

در تصدیقات سه مورد موجود است؛

– حکم و قضاوت – اسناد اوصافی به چیزی – سلب اوصافی از چیزی

• نکته کنکوری

برای تشخیص تصور از تصدیق توجه کنید که هرگاه بتوانیم در برابر عبارتی «چرایی» مطرح کنیم و معنا بدهد تصدیق است و هرگاه معنا نداشته باشد تصور است.

دو بخش اصلی علم منطق

۱– تعریف؛ روشن کردن تصورات مجهول به وسیله تصورات معلوم

۲– استدلال؛ روشن کردن تصدیقات مجهول به وسیله تصدیقات معلوم

• نکته کنکوری

از میان چهار مفهوم «تعریف، استدلال، تصور، تصدیق» آنچه تقدم وجودی بر سایرین دارد تصور است، زیرا اگر نباشد تعریف معنا ندارد و اگر نباشد تصدیق ساخته نمی‌شود و هرگاه تصدیقی نباشد استدلالی شکل نخواهد گرفت.

نکات مهم کنکوری و تستی:

در درس اول علم منطق به سه مورد تشبیه شده است.

پزشکی: از جهت تشخیص خطاهای ذهن

بررسی سفسطه توسط منطق دانان به کارکرد علم پزشکی در شناخت بیماری‌ها شبیه است.

سیستم کنترلی خودرو: برطرف کردن اشکالات و بهبود حرکت و هشدار

ساقول بنایی: از جهت میزان و تراز کردن تفکرات

یادگان باشد مانند سیستم کنترلی منجر به حرکت نمی‌شود و به عبارتی باعث توسعه دانش نمی‌شود. این خود علوم هستند که منجر به توسعه می‌شوند.

مدرس: سبا جعفرزاده

منطق و فلسفه

رتبه ۲۹ منطقه ۱

درس ۱ منطق دهم

دو کارکرد مهم علم منطق:

(۱) ایجابی: (آنچه به ما می‌دهد): آموزش شیوه درست اندیشیدن

(۲) سلبی: (آنچه از ما می‌گیرد): تشخیص خطاهای ذهن

• یادتان باشد بین دانستن علم منطق و به کار بستن آن تفاوت وجود دارد: دانستن علم منطق باعث از بین رفتن خطاهای ذهن انسان نمی‌شود.

*** رابطه علی و معلولی مهم:**

(۱) بررسی و (۲) دسته‌بندی خطاهای ذهن (علت)

تشخیص سریع‌تر و دقیق‌تر خطاهای ذهن (معلول)

خطاهای ذهن بی‌پایان اند دارای محدودیت نیستند و غیرقابل شمارش یا احصاء هستند.

■ یادتان باشد اقسام علم بشری را با اقسام تفکر اشتباه نگیرید:

اقسام علم شامل: تصور / تصدیق

اقسام تفکر شامل: تعریف / استدلال

استراتژی تشخیص

در تشخیص تصور از تصدیق در تست‌ها فریب ظاهر عبارت را نخورید گاهی اوقات یک جمله با وجود پرسشی بودن بخشی از جمله می‌تواند تصدیق باشد:

مثال: ندانم از چه سبب رنگ آشنایی نیست؟

اگر تنها عبارت: از چه سبب رنگ آشنایی نیست آمده بود جمله پرسشی بود اما فعل ندانم ابتدای جمله منجر به تصدیق شدن کل عبارت گردیده است: من دانای از چه سبب رنگ آشنایی نبودن نیستم.

تست ۱: کدام گزینه نادرست است؟

- (۱) بررسی سفسطه توسط منطق به کارکرد علم پزشکی در شناخت بیماری‌ها شبیه است.
- (۲) قواعد منطق ذاتی ذهن انسان است و منطق‌دانان چنین قواعدی را ابداع نمی‌کنند.
- (۳) دانستن علم منطق باعث از بین رفتن خطاهای ذهن انسان نمی‌شود.
- (۴) دانش منطق با بررسی خطاهای ذهن انسان باعث پیشبرد علوم می‌شود.

تست ۲: کدام عبارت وظیفه منطق دانان نیست؟

- (۱) بررسی و دسته‌بندی انواع خطاهای ذهن
- (۲) از بین بردن همه خطاهای ذهنی
- (۳) دسته‌بندی و توضیح قواعد تفکر
- (۴) نشان دادن راه‌های بیشگیری از خطاهای

تست ۳: کدام گزینه در مورد کاربرد منطق درست نیست؟

- (۱) در موقع دیدن پیام‌های بازرگانی با استدلال مواجه می‌شویم.
- (۲) وقتی خانه‌ای می‌فروشیم به منطق نیاز نداریم.
- (۳) هنگام خواندن کتاب‌های ملاصدرا، علم منطق به ما بسیار کمک می‌کند.
- (۴) در بحث با دوستان به کمک منطق محتاجیم.

تست ۴: کدام مورد به کاربرد منطق مربوط نمی شود؟

- (۱) بررسی و ارزیابی اندیشه های فلسفی
- (۲) جلوگیری از خطاهای مربوط به محتوای علوم مختلف
- (۳) جلوگیری از خطاهای مربوط به اندیشیدن
- (۴) پیشگیری از خطاهای مربوط به یاددهی و یادگیری

تست ۵: در تصور سر و کار ما با و در تصدیق سر و کار ما با ... است.

(۱) وجود – حکم

(۲) معنا – لفظ

(۳) وجود – لفظ

(۴) معنا – حکم

تست ۶: کدام گزینه یک تصدیق است؟

(۱) آن قصر که با چرخ همی زد پهلوی

(۲) حکیم ابوالقاسم فردوسی سراینده شاهنامه زاده توس و مردی فرزانه

(۳) به روز نبرد آن یل ارجمند

(۴) روز و شب را می‌شمارم روز و شب

تست ۷: در کدام گزینه با یک تعریف مواجه نیستیم؟

(۱) پژوهش‌های علمی مشخص کرده که استفاده از ماسک در کنترل کرونا مؤثر است پس باید همه ماسک بزنند.

(۲) شیعه به معتقد به ولایت حضرت علی علیه‌السلام می‌گویند.

(۳) پیاده‌سازی قصد، برنامه‌ای است که پیشاپیش زمان و مکان رفتار را تعیین می‌کند.

(۴) منظور از عادت اتمی، تغییری کوچک، دستاوردی جزئی و پیشرفت یک درصدی است.

تست ۸: کدام عبارت می تواند مقدمه یک استدلال واقع شود؟

(۱) افسانه ای بودن سیمرغ

(۲) تفاوت سی مرغ با سیمرغ

(۳) مثلث قائم الزاویه سه زاویه مساوی ندارد.

(۴) متساوی الاضلاع بودن مثلث

تست ۹: کدام گزینه صحیح است؟

- (۱) مغالطه اگر عمدی نباشد سفسطه است.
- (۲) برای کسی که با پهباد آشنا نیست استدلال می آوریم.
- (۳) «من رفتم» تصور نیست.
- (۴) منطق برای علوم مانند پارچه برای خیاط است.

تست ۱۰: کدام عبارت درست است؟

- (۱) تقسیم‌بندی علم به تصور و تصدیق مبتنی بر دو حیطة اصلی علم منطق شکل گرفته است.
- (۲) هدف اول علم منطق درست تعریف کردن است اما مهم‌ترین هدف آن درست استدلال کردن است.
- (۳) تعریف و استدلال واسطه رسیدن انسان از معلومات به مجهولات هستند.
- (۴) اگر در تعریف مثلث بگوییم «شکلی است سه ضلعی» نوعی تصدیق بیان کرده‌ایم، چون همه اجزای یک تصدیق در آن وجود دارد.

تست ۱۱: کدام عبارت در مورد مغالطه‌ها درست است؟

- (۱) فقط در علم منطق رخ می‌دهند.
- (۲) برای منطق‌دانان رخ نمی‌دهند.
- (۳) به طور طبیعی برای هر فردی همیشه رخ می‌دهند.
- (۴) نه انواع محدودی دارند، نه تعداد مشخصی.

تست ۱۲: چند مورد از عبارتهای زیر صحیح است؟

(الف) خطاهای اندیشه غیر عمدی از شمول قواعد مشخص شده توسط منطق دانان خارج نیست.

(ب) با تشخیص عوامل لغزش و خطای ذهن می توان سریع تر و دقیق تر علم منطق را به کار گرفت.

(ج) منطق دانان قواعدی را که ذهن براساس آنها می اندیشد، ابداع کرده و در اختیار ما قرار داده اند.

(د) ذهن انسان همواره در تعریف دقیق اصطلاحات خاص، دچار اشتباه می شود.

(۱) دو

(۲) هیچ کدام

(۳) یک

(۴) سه

تست ۱۳: تنها با استفاده از دانش منطق می‌توان ...

(۱) قواعد طبیعی ذهن انسان را به کار برد.

(۲) در فکر و اندیشه خود دچار خطا و لغزش نشد.

(۳) سریع‌تر و دقیق‌تر اشتباهات ذهن انسان را تشخیص داد.

(۴) محتوای مورد نیاز علوم را جهت پیشرفت آن‌ها فراهم کرد.

تست ۱۴: کدام گزینه بیانگر یک تصدیق است؟

(۱) قرار و خواب ز حافظ طمع مدار ای دوست

(۲) باز گردد یا بر آید چیست فرمان شما

(۳) ای صاحب کرامت شکرانه سلامت

(۴) ندانم از چه سبب رنگ آشنایی نیست

تست ۱۵: در کدام گزینه با یک تصور مواجه نیستیم؟

(۲) شهری که دوست می‌داشتم

(۱) آن قصر که با چرخ همی زد پهلو

(۴) آمده‌ام که سر نهم

(۳) بهرام که گور می‌گرفتی همه عمر

تست ۱۶: کدام گزینه در مورد نقش دانش منطق درست است؟

- (۱) علم منطق با ایجاد قوانین حاکم بر ذهن، به جلوگیری از مغالطات کمک می‌کند.
- (۲) علم منطق با دسته‌بندی و برشمردن دقیق مغالطات، به پیشگیری از وقوع آنها کمک می‌کند.
- (۳) شناسایی مغالطات عمدتاً با تعلیم تفکر صحیح انجام می‌پذیرد.
- (۴) اگر منطق نباشد، هیچ اندیشه‌ای شکل نمی‌گیرد.

مدرس: سبا جعفرزاده

رتبه ۲۹ منطقه ۱

منطق

درس ۲ و ۳ منطق دهم

منطق و فلسفه

جلسه سوم

۱

کانال تلگرام:

@bartarha_e

پیج اینستاگرام:

@bartarha_e

مدرس: سبا جعفرزاده

رتبه ۲۹ منطقه ۱

منطق

درس ۲ و ۳ منطق دهم

درس ۲: لفظ و معنا

ذهن، زبان و واقعیت

✓ **ذهن:** تصور، مفهوم، معنا

✓ **زبان:** لفظ، واژه، کلمه

✓ **واقعیت:** مصداق، فرد، نمونه

میان سه حیطه فوق، ارتباط وجود داشته و خطا در یکی می تواند باعث خطا در دیگری شود.

الفاظ

علت توجه به مبحث الفاظ در منطق این است که خطای در خود و یا معانی آنها می تواند باعث خطای در اندیشه شود.

مدرس: سبا جعفرزاده

منطق

رتبه ۲۹ منطقه ۱

درس ۲ و ۳ منطق دهم

نکته کنکوری

این عوامل خود خطای ذهنی و مغالطه نیستند بلکه ممکن است باعث ایجاد خطای ذهنی شوند.

ما در علم منطق به بررسی اصول کلی زبانی و نه صرفاً مباحث صرفی و نحوی یک زبان خاص می‌پردازیم.

نکته کنکوری

علم منطق وابسته به زبان خاصی نیست و این قواعد در همه زبان‌ها وجود دارد و می‌تواند مفید واقع شود.

اشتراک لفظ

اشتباه گرفتن کلماتی که ظاهری مشترک دارند، موجب بروز مغالطه اشتراک لفظ می‌شود.

این مغالطه یکی از شایع‌ترین انواع خطاهای ذهنی است و به تعبیر مولوی «دائم رهزن است».

منطق

مدرس: سبا جعفرزاده

درس ۲ و ۳ منطق دهم

رتبه ۲۹ منطقه ۱

نکته کنکوری

در برابر اشتراک لفظی (یک لفظ و چند معنا)، اشتراک معنوی (یک لفظ و یک معنا) وجود دارد ولی در هر دو آنها، موضوع مورد بررسی یک لفظ است نه بیش تر.

مثال:

اشتراک معنوی = لفظ فرش موید مفهوم واحد (معنای ظاهری فرش) است.

اشتراک لفظی = لفظ شیر موید معانی سه گانه (شیر خوراکی - حیوان - یکی از ابزار آلات) است.

نکته کنکوری

حرف، اسم، فعل، ترکیب آنها با یکدیگر همگی می توانند باعث بروز مغالطه اشتراک لفظ شوند.

با = به وسیله / به همراه // ریش = زخم / موی صورت // اندیشه کن = بترس / فکر کن // دور از تو = در دوری از تو /

از تو دور باشد.

احتمال بروز مغالطه اشتراک لفظ حتی با وجود مشتک لفظی متفی خواهد شد؛

۱- اگر گوینده با به کاربردن قرینه‌ای معینه از خطای ذهن مخاطب جلوگیری کند.

۲- اگر همان معنایی را که گوینده مد نظر داشته مخاطب نیز همان را بفهمد.

کلماتی که هم آوا و هم نویسه باشند، می‌توانند باعث مغالطه اشتراک لفظ شوند.

اهم آن‌ها به شرح ذیل است؛

پیچ / شیر / سیر / ریش / در / گاز / خیر / زهر / دوش / بادیه / شارع / رسته / زبان / روی / خراب / پرده / هوا / آهو /
عین / مردم / پروانه / عشاق / راه / حجاز / گران / عود / باز / بو / چنگ / چین / تار / داد / دوش / روان / شکر و ...

منطق

مدرس: سبا جعفرزاده

درس ۲ و ۳ منطق دهم

رتبه ۲۹ منطقه ۱

نحوه دلالت لفظ بر معنا

معنای لغوی = راهنمایی و حکایت گری

معنای اصطلاحی = انتقال یافتن ذهن انسان با شنیدن و دیدن یک لفظ به معنای آن

انواع دلالت:

۱- مطابقی، مطابق با معنای اصلی لفظ است / دلالت لفظ بر همه اجزای معنای خود

۲- تضمنی، دلالت لفظ بر معنا که در بردارنده بخشی از معنا یا مصداق لفظ است.

۳- التزامی، لفظ به طور مستقیم به معنای اصلی یا جزئی خود دلالت نمی کند و به چیزی که لازمه آن است یعنی به طریقی به آن مرتبط است، دلالت دارد.

مدرس: سبا جعفرزاده

منطق

رتبه ۲۹ منطقه ۱

درس ۲ و ۳ منطق دهم

نکته کنکوری

اگر بخشی از یک امر بیان گردد ولی کل آن مراد باشد، دلالت تضمینی نبوده و التزامی است.

نکته کنکوری

لازمه یک چیز، یعنی چیزی که در عالم خارج با آن همراهی دارد و نباید آن را با اجزا یک چیز اشتباه گرفت.

نکته کنکوری

آرایه‌های ذیل در صورت وجود در یک عبارت، دارای دلالت التزامی می‌باشند؛

۱- کنایه

۲- مجاز (به استثنا مجاز به علاقه کلیه که در آن، کل یک امر بیان می‌گردد ولی جز آن مراد است)

۳- استعاره

منطق

مدرس: سبا جعفرزاده

درس ۲ و ۳ منطق دهم

رتبه ۲۹ منطقه ۱

توسل به معنای ظاهری

به کاربردن دلالت مطابقی به جای دلالت تضمینی و التزامی است.

عامل اصلی شکل گیری و ایجاد بستر ذهنی خطای فوق، تاکید نابه جا بر معنای ظاهری یک کلمه است که موجب انحراف معنا می گردد.

شیوه نگارش کلمات

انتقال معانی می تواند به طور کتبی یا شفاهی باشد که مغالطه فوق، مربوط به بخش کتبی آن است؛ یعنی زمانی که در انتقال معنا به دیگری از کتابت استفاده می کنیم.

این مغالطه از سه طریق اصلی شکل می گیرد؛

۱- عدم رعایت دقیق علائم سجاوندی موثر (ویرگول، علامت سوال، علامت تعجب، گیومه برای نقل قول های مستقیم)

مدرس: سبا جعفرزاده

رتبه ۲۹ منطقه ۱

نکتہ کنکوری

کَل و کُل / کِشتی و کِشتی / می بُرد و می بُرد / کِشت و کُشت / سَحَر و سَحَر / کَرَم و کَرَم / شُکر و شُکر / سَم و

سَم / چَشم و چشم / می کند و می کند / مَلک و مَلک و مَلک و مَلک و مَلک و...

اهم کلمات هم آوا به شرح ذیل است؛

خار و خوار / صد و سد / خیش و خویش / عَلم و اَلم / ثواب و صواب / غازی و قاضی / قریب و غریب / خواست و خاست /
عاری و آری / نواحی و نواهی / عرض و ارز و ارض / غزا و غذا و قضا / عمارت و امارت / مامور و معمور / حیات و
حباط / خان و خوان / هول و حول / بحر و بهر و ...

منطق

مدرس: سبا جعفرزاده

درس ۲ و ۳ منطق دهم

رتبه ۲۹ منطقه ۱

ابهام در مرجع ضمیر یا ابهام در عبارات

خطای ذهن ناشی از به کار بردن کلمات دو پهلو یا مشخص نبودن مرجع ضمیر؛

بنابراین دو عامل می‌تواند اسباب ایجاد این خطای ذهنی را فراهم آورد.

۱- ابهام در مرجع ضمیر

۲- استفاده از یک عبارت دو پهلو و مبهم

خلاصه درس

✓ خطا در الفاظ می تواند موجب خطای فکر شود به مبحث الفاظ جایگاه ویژه ای در منطق دارد.

✓ **اشتراک لفظ:** وحدت چند مفهوم مختلف در لفظ.

✓ **مشترک لفظی:** لفظی که به چند مفهوم دلالت می کند.

✓ **مغالطه اشتراک لفظ:** اشتباه گرفتن کلماتی که ظاهری مشترک دارند (از شایع ترین مغالطات).

✓ **اقسام دلالت لفظ بر معنا:**

- **مطابقی:** دلالت لفظ بر همه معنای خود (یا مصداق) (مطابقه)
- **تضمنی:** دلالت لفظ بر جزئی از معنای اصلی (یا مصداق) (تضمنی)
- **التزامی:** دلالت لفظ بر یکی از لوازم معنای اصلی (یا مصداق) (التزام)

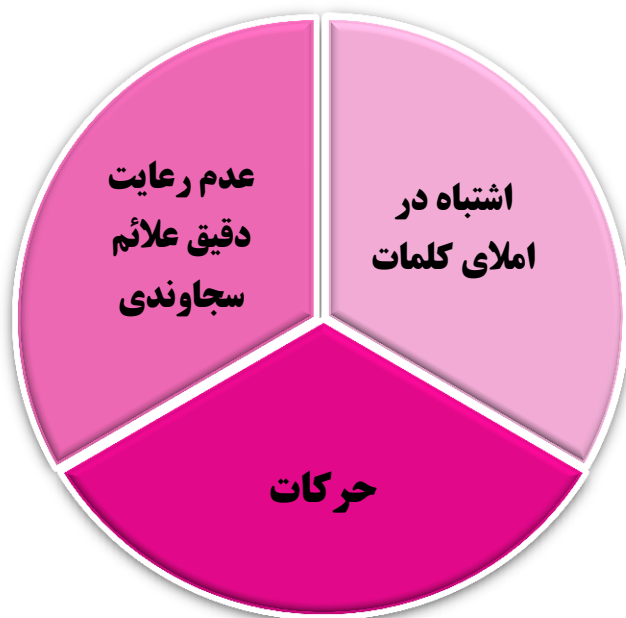
منطق

مدرس: سبا جعفرزاده

درس ۲ و ۳ منطق دهم

رتبه ۲۹ منطقه ۱

مغالطه توسل به معنای ظاهری: به کار بردن معانی مطابقی، به جای تضمینی یا التزامی کلمات علل خطای ذهن (مغالطه) در شیوه نگارش کلمات:

(۱) عدم رعایت دقیق علائم سجاوندی

(۲) حرکات

(۳) اشتباه در املاي کلمات

مدرس: سبا جعفرزاده

رتبه ۲۹ منطقه ۱

منطق

درس ۲ و ۳ منطق دهم

درس ۳: مفهوم و مصداق

مفهوم

معنایی که از هر لفظ در ذهن خود داریم را مفهوم می گویند.

مصداق

افراد یا اشیایی که این مفاهیم بر آن ها صدق کرده، قابل تطبیق بر آن ها می باشند را مصداق می گویند.

نکته کنکوری

مصادیق مفاهیم مختلف همواره در عالم خارج وجود حقیقی نداشته و می تواند مصداق آن صرفاً ذهنی و غیر موجود در

عالم خارج باشد.

انواع مفاهیم

۱- جزئی

۲- کلی

مفهوم جزئی، مفهومی است که مصداق آن، کاملاً مشخص است و قابلیت انطباق بر بیش از یک مورد را ندارد.

مفهوم کلی، مفهومی است که قابلیت انطباق بر بیش از یک مورد را دارا می باشد.

🚩 نکته کنکوری

آن چیزی که ممیز و مشخص کننده جزئی یا کلی بودن مفاهیم است قابلیت انطباق آن مفهوم است؛ به این معنا که برای

تشخیص نوع مفهوم نباید به تعداد فعلی مصادیق آن توجه کرد بلکه باید دید که آیا آن مفهوم می تواند بر بیش از آن

نیز صدق کند یا خیر که اگر امکان انطباق بر بیش از یک مورد را داشت کلی و اگر نداشت جزئی است.

منطق

مدرس: سبا جعفرزاده

درس ۲ و ۳ منطق دهم

رتبه ۲۹ منطقه ۱

برای مثال، «مولود کعبه»، تنها بر حضرت علی (ع) صدق کرده و مصداق واقعی دیگری در عالم خارج نداشته و ندارد اما از آن جا که این مفهوم در ذهن قابل انطباق بر بیش از یک فرد است یعنی این فرض صحیح است که ممکن است در آینده فرد دیگری نیز در کعبه متولد شود و این ممتنع نیست فلذا آن را مفهومی کلی می‌دانیم.

انواع مفاهیم جزئی

۱- اسامی خاص (معرفه علم)

۲- کلماتی که قبل از آن همراه با صفات اشاره (این، آن، همین، همان، و...) گردد.

۳- وقتی که خود لفظ مورد توجه باشد که عموماً در این مورد از «گیومه» استفاده می‌شود و اگر استفاده نشد نیز باید توجه کرد که در مفهوم عبارت، خود لفظ مد نظر است یا خیر.

مدرس: سبا جعفرزاده

رتبه ۲۹ منطقه ۱

منطق

درس ۲ و ۳ منطق دهم

انواع مفاهیم کلی

۱- دارای مصادیق متعدد

۲- تنها دارای یک مصداق خارجی

۳- بدون مصداق

روابط میان مصادیق دو مفهوم کلی

نسب اربعه به شرح ذیل است:

۱- تساوی

۲- تباین

۳- عموم و خصوص مطلق

۴- عموم و خصوص من وجه

مدرس: سبا جعفرزاده

رتبه ۲۹ منطقه ۱

منطق

درس ۲ و ۳ منطق دهم

نکته کنکوری

اگر دقت کرده باشید بحث ما درباره روابط مصادیق دو مفهوم کلی است و اگر دو مفهومی که مد نظر است هر دو یا یکی از آنها جزئی باشند، دیگر نسب اربع بین آنها برقرار نخواهد بود و هیچ رابطه‌ای میان آنها (حتی تباین) متصور نیستیم.

تساوی

اگر مصادیق دو مفهوم کلی کاملاً یکسان باشند، میان آن دو مفهوم رابطه تساوی وجود دارد.
در این صورت دو دایره مصادیق آنها کاملاً بر یک دیگر منطبق خواهد بود.
هر الف ب است / هر ب الف است.

تباین

دو مفهوم ممکن است اصلاً مصادق مشترکی نداشته باشند و مباین با یکدیگر باشند.
هیچ الف ب نیست / هیچ ب الف نیست.

عموم و خصوص مطلق

اگر در رابطه دو مفهوم کلی، یکی تمام مصادیق دیگری را در بر داشته باشد، عموم و خصوص مطلق گفته می‌شود.
علت نام‌گذاری این است که مصادیق یک مفهوم عام‌تر و مصادیق دیگری خاص‌تر است.
اگر دایره‌ای برای مصادیق آن‌ها در نظر بگیریم، آن دایره، متداخل خواهد بود.
هر الف ب است / بعضی ب الف است / بعضی ب الف نیست.

منطق

مدرس: سبا جعفرزاده

درس ۲ و ۳ منطق دهم

رتبه ۲۹ منطقه ۱

عموم و خصوص من وجه

در این حالت، دو مفهوم دارای مصادیق مشترک هستند، اما هر یک از آن دو، مصادیقی دارند که در دیگری وجود ندارد، چنین نسبتی را عموم و خصوص من وجه می‌نامند.

علت نام‌گذاری این است که مصادیق هر یک از آن دو مفهوم کلی، از جهتی عام‌تر و از جهتی خاص‌تر است.

رابطه دایره مصادیق دو مفهوم کلی که میان آن‌ها عموم و خصوص من وجه برقرار است، متقاطع می‌باشد.

بعضی الف ب است / بعضی الف ب نیست / بعضی ب الف است / بعضی ب الف نیست.

نکته کنکوری

در رابطه دایره‌های مصادیق دو مفهوم کلی:

منطبق = تساوی / مابین = تباین / متداخل = عموم خصوص مطلق / متقاطع = عموم و خصوص من وجه

منطق

درس ۲ و ۳ منطق دهم

نکته کنکوری

مدرس: سبا جعفرزاده

رتبه ۲۹ منطقه ۱

اگر مصادیق یک مفهوم عام‌تر و مصادیق دیگری خاص‌تر = عموم خصوص مطلق

اما

اگر مصادیق هر یک از جهتی عام‌تر و از جهتی خاص‌تر = عموم و خصوص من وجه

طبقه‌بندی مفاهیم

در طبقه‌بندی مفاهیم، وجوه اشتراک آن‌ها با مفاهیم مشابه و وجوه افتراق آن‌ها با مفاهیم غیر مشابه را مشخص می‌کنیم و نه بر عکس.

در این گونه دسته‌بندی‌ها از مفهومی عام آغاز کرده و به مفهومی خاص می‌رسیم و نه بر عکس.

منطق

مدرس: سبا جعفرزاده

درس ۲ و ۳ منطق دهم

رتبه ۲۹ منطقه ۱

در این دسته‌بندی، لازم است هر طبقه از مفاهیم نسبت به طبقه ما قبل خود، رابطه عموم و خصوص مطلق داشته باشد و نه عموم و خصوص من وجه.

در این دسته‌بندی، لازم است که اقسام مختلف یک مفهوم، نسبت به قسم دیگر در همان طبقه، رابطه تباین و نه تساوی داشته باشند.

تست ۱: در کدام عبارت اشتراک لفظ می‌تواند باعث بروز مغالطه شود؟

- (۱) حمید و علی دیروز با هم به مدرسه رفتند.
- (۲) بچه‌ها برای دیدن شیر به باغ وحش رفتند.
- (۳) روزی راننده‌ای به پیچی رسید، خم شد و آن را برداشت.
- (۴) شیرین و فرهاد با هم ازدواج کردند.

تست ۲: در صورتی لفظ تکرار شده در مقدمات یک استدلال معنایی یکسان نداشته

باشد و با این وجود از قیاس نتیجه گرفته شود، با چه مغالطه‌ای روبه‌رو هستیم؟

(۱) اشتراک لفظ

(۲) توسل به معنای ظاهری

(۳) نگارش کلمات

(۴) ابهام در مرجع ضمیر

تست ۳: در کدام گزینه نوع متفاوتی از دلالت لفظ بر معنا وجود دارد؟

(۲) امروز با دو چرخه برگشتم.

(۱) مدادم را تراشیدم.

(۴) دستت را به من بده.

(۳) کتابم پاره شد.

تست ۴: در کدام گزینه مغالطهٔ توسل به معنای ظاهری به کار رفته است؟

(۱) از آن جایی که ماست از شیر است پس کلسیم دارد!

(۲) علی برادر احمد است، او انسان باهوشی است!

(۳) گفتم کیف پولم را جا گذاشته‌ام، نگفتم که پول همراهم نیست!

(۴) من از راهنمایی شما پشیمان شده‌ام!

تست ۵: کدام عبارت ممکن است به مغالطه توسل به معنای ظاهری منتهی شود؟

(۱) کتابم را به دوستم هدیه دادم.

(۲) من پول غذا را پرداخت کردم.

(۳) سیم کارتِ برادرِم سوخت.

(۴) دزد ماشینم را برد.

منطق

درس ۲ و ۳ منطق دهم

مدرس: سبا جعفرزاده

رتبه ۲۹ منطقه ۱

تست ۶: در کدام مورد علی رغم رعایت دقیق قواعد مربوطه باز هم امکان مغالطه وجود دارد؟

(۱) علائم سجاوندی (۲) دیکته کلمات (۳) حرکات کلمات (۴) قواعد ویرایشی

تست ۷: در کدام عبارت ممکن است مغالطه ابهام در مرجع ضمیر رخ دهد؟

- (۱) امتحان کنکور سراسری امسال برای همه ما تجربه جدیدی بود ولی خیلی سختی کشیدیم.
- (۲) شاید پدر علی متوجه رفتار بدش شده باشد ولی به رویش نیاورد.
- (۳) من و دوستم به پارک رفتیم و در حالی که قدم می‌زدیم دربارهٔ موضوعات مختلف نیز گفت‌وگو کردیم.
- (۴) متأسفانه باز هم همان اتفاقی افتاد که نباید می‌افتاد.

تست ۸: نوع مغالطه احتمالی در کدام گزینه درست ذکر شده است؟

(۱) گفت بروید کار کنید نگفت بروید بخوابید. (مغالطه توسل به معنای ظاهری)

(۲) ز گریه مردم چشمم نشسته در خون است. (مغالطه اشتراک لفظ)

(۳) ثبت احوال: در این روستا همه کشاورز هستند. (مغالطه اشتراک لفظ)

(۴) معلم از دانش آموز خواست از کتابش نگهداری کند. (ابهام در مرجع ضمیر)

تست ۹: در کدام گزینه نوع مغالطه احتمالی، نادرست ذکر شده است؟

- (۱) علی با حسن به سربازی رفت. (توسل به معنای ظاهری)
- (۲) تا علی از اتاق بیرون رفت خواهرش کتابش را برداشت. (ابهام در مرجع ضمیر)
- (۳) خانم معلّمی امروز به مدرسه ما آمد. (شیوه نگارشی)
- (۴) دارم شطرنج بازی می کنم، چون مربی گفت برای کاهش وزن باید ورزش کنی. (توسل به معنای ظاهری)

تست ۱۰: در کدام گزینه لفظ «خانه» دلالت غیرمطابقی ندارد؟

- (۱) با آمدنش همه خانه غرق در شادی شدند.
- (۲) در بازسازی‌های امسال خانه را رنگ کردیم.
- (۳) شب خانه روشن می‌شود چون یاد نامت می‌کنم.
- (۴) خانه را عوض کردیم تا به محل کارم نزدیک باشد.

تست ۱۱: مغالطه «شیوه نگارش کلمات» در کدام مورد امکان بروز ندارد؟

(۱) علائم سجاوندی

(۲) گفتار شفاهی

(۳) دیکته کلمات

(۴) نشانه‌های نگارشی

تست ۱۲: اگر لفظی دلالت یا داشته باشد، حتما دلالت هم دارد.

(۱) التزامی - تضمنی - مطابقی

(۲) مطابقی - تضمنی - التزامی

(۳) التزامی - مطابقی - تضمنی

(۴) مطابقی - التزامی - تضمنی

تست ۱۳: مدیر شرکتی در جلسه هیأت مدیره بیان می‌کند «با وجود چنین کارکنانی، شرکت در افزایش نرخ تولیدش موفقیت چندانی کسب نکرده است.»
در این جا امکان بروز کدام مغالطه وجود دارد؟

(۱) اشتراک لفظ

(۲) توسل به معنای ظاهری

(۳) نگارش کلمات

(۴) ابهام در مرجع ضمیر

تست ۱۴: در کدام گزینه هر دو مفهوم جزئی هستند؟

(۱) کتابِ علی - مشهد

(۲) میدان آزادی - آزادی

(۳) پسرِ احمد - این کتاب‌ها

(۴) همین کتاب - خیابان حافظ

تست ۱۵: کلی یا جزئی بودن مفاهیم زیر در کدام گزینه به ترتیب ذکر شده است؟

«محمدشاه قاجار، زمین مرغوب اختیاریه، رتبه تکرقمی انسانی سال ۱۳۹۹، مجسمه آزادی»

(۱) جزئی - کلی - جزئی - کلی

(۲) کلی - جزئی - جزئی - جزئی

(۳) جزئی - کلی - کلی - جزئی

(۴) جزئی - کلی - جزئی - جزئی

تست ۱۶: کدام گزاره درباره مفهوم «پایتخت عراق» صادق است؟

- (۱) مفهوم جزئی است و در عالم خارج، نمی‌تواند بیش از یک مصداق داشته باشد.
- (۲) از جهت عدم قابلیت انطباق بر بیش از یک مورد، مشابه مفهوم «نخستین شیمی‌دان ایرانی» است.
- (۳) قابلیت انطباق بر بیش از یک مورد را دارد، اما در عالم خارج تنها دارای یک مصداق است.
- (۴) مانند همه مفاهیم کلی، در عالم خارج دارای مصادیق متناهی و متعدد است.

منطق

درس ۲ و ۳ منطق دهم

مدرس: سبا جعفرزاده

رتبه ۲۹ منطقه ۱

تست ۱۷: میان کدام دو مفهوم نوع متفاوتی از نسبت‌های چهارگانه برقرار است؟

(۱) دوچرخه و چرخ

(۲) ایرانی و تهران

(۳) خانه و دیوار

(۴) شعر و غزل

تست ۱۸: در کدام گزینه نوع رابطه ذکر شده نادرست می باشد؟

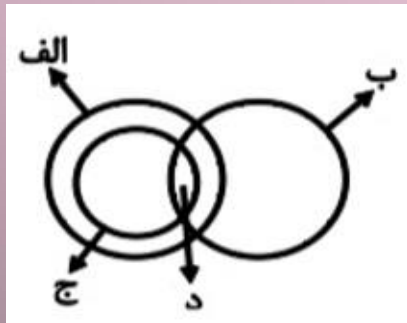
(۱) غیر آسیایی و ایرانی (تباین)

(۲) سفید و غیر سنگ (عموم و خصوص مطلق)

(۳) غیر آسیایی و غیر ایرانی (عموم و خصوص مطلق)

(۴) غیر سفید و غیر سنگ (عموم و خصوص من وجه)

تست ۱۹: شکل زیر نسبت میان مصادیق کدام مفاهیم را به درستی نشان می‌دهد؟

(۱) الف: لباس، ب: آبی - ج: پیاهن، د: پیراهن آبی

(۲) الف: کتابخانه، ب: چوبی - ج: کتاب، د: دیوان غزلیات

(۳) الف: دانش آموز، ب: دانش آموز ابتدایی - ج: پسر، د: پسر باهوش

(۴) الف: شیعه، ب: آمریکایی - ج: مسلمان، د: شیعه دوازده امامی

تست ۲۰: کدام گزینه، نسبت میان مصادیق مفاهیم را به درستی ذکر کرده است؟

(۱) کتاب، دفتر – عموم و خصوص مطلق

(۲) علوم عقلی، فلسفه – عموم و خصوص مطلق

(۳) شاه اسماعیل صفوی، سلطان سلیم عثمانی – تباین

(۴) جنگل، جنگل‌های شمال – عموم و خصوص من وجه

تست ۲۱: اگر دو مفهوم کلی داشته باشیم که مصادیق یکی از آنها اخص و مصادیق مفهوم دیگر اعم باشد، در این صورت

(۱) در تمام مثال‌ها نمی‌توان گفت که همه مصادیق یکی از این مفاهیم در مفهوم دیگر وجود دارد.

(۲) دو دایره متداخل شکل می‌گیرد، همانند نسبت بین دو مفهوم غیر آلمانی و غیر اروپایی.

(۳) ممکن است هر یک از آنها مصادیقی داشته باشند که در دیگری وجود ندارد.

(۴) رابطه یک مجموعه با زیر مجموعه‌اش لزوماً از این نوع است.

تست ۲۲: کدام گزینه، در مورد مفهومی که در عالم خارج هیچ مصادیقی ندارد، صحیح نیست؟

- (۱) ممکن است از نظر مصادیق کاملاً منطبق بر یک مفهوم دیگر باشد.
- (۲) غیرمحمتمل نیست که با بعضی از مفاهیم دارای مصادیق مشترک باشد.
- (۳) در بعضی از موارد قابلیت انطباق بر بیش از یک مورد را ندارد.
- (۴) در هیچ صورتی نمی‌تواند هیچ کدام از نسبت‌های چهارگانه را با مفاهیم دیگر داشته باشد.

تست ۲۳: بین «مفهومی که هیچ مصداقی در خارج ندارد» و «مفهومی که مصادیق بی نهایت در خارج دارد» چه نسبتی از نسبت های چهارگانه برقرار است؟

(۱) رابطه تباین برقرار است.

(۲) رابطه عموم و خصوص مطلق برقرار است.

(۳) رابطه عموم و خصوص من وجه برقرار است.

(۴) مورد اول جزئی است و نمی توان از نسبت های چهارگانه سخن گفت.

منطق

درس ۲ و ۳ منطق دهم

مدرس: سبا جعفرزاده

رتبه ۲۹ منطقه ۱

تست ۲۴: کدام یک از مفاهیم زیر یک مفهوم جزئی است که هیچ مصداقی در عالم خارج ندارد؟

(۱) این سیمرغ

(۲) آن کوه‌ها

(۳) رستم

(۴) شریک خدا

مدرس: سبا جعفرزاده

رتبه ۲۹ منطقه ۱

منطق

درس ۴ منطق دهم

منطق و فلسفه

جلسه پنجم

۱

کانال تلگرام:
@bartarha_e
@bartarha_f

پیج اینستاگرام:
@bartarha_e

درس ۴: اقسام و شرایط تعریف

تعریف

ترکیب کردن مجموعه‌ای از تصورات معلوم برای کشف تصویری مجهول

تعریف با سه حیطه ذهن، زبان و خارج به طریق سه قسم تعریف لفظی، از طریق ذکر مصادیق و مفهومی در ارتباط است.

کاربرد تعریف در حوزه تمامی علوم است و صرفاً در منطق کاربرد ندارد.

در بحث و گفتگوی میان دو نفر نیز داشتن تعریفی مشترک از موضوع بحث، اهمیت دارد.

گاهی اوقات ریشه اصلی اختلافات ناشی از مشخص نبودن مفاهیم و نداشتن تعریفی مشترک از آنها است.

آموختن نحوه صحیح تعاریف و انواع تعریف، منجر به جلوگیری از بسیاری از مغالطات می‌گردد.

مدرس: سبا جعفرزاده

منطق

رتبه ۲۹ منطقه ۱

درس ۴ منطق دهم

اقسام تعاریف

۱- تعریف لفظی (لغوی)

۲- تعریف از طریق ذکر مصادیق (مصادقی)

۳- تعریف مفهومی (تحلیلی، به طریق عام و خاص)

تعریف لفظی

در این شیوه از تعریف، معنای لغوی یک مفهوم یا مترادف آن یا نحوه شکل گیری لغوی آن بیان می شود.

در این شیوه از لغات و اصطلاحات مترادف و آشنا برای شنونده استفاده می گردد.

کانال تلگرام:

@bartarha_e

@bartarha_f

مدرس: سبا جعفرزاده

رتبه ۲۹ منطقه ۱

منطق

درس ۴ منطق دهم

نکته کنکوری

آنچه که در لغت‌نامه‌ها و فرهنگ لغت‌ها مشاهده می‌کنیم از این قسم هستند.

تعریف از طریق ذکر مصادیق

در تعریف از طریق ذکر مصادیق به ذکر نمونه‌ها یا تصاویری از مصادیق مفهوم مورد نظر یا موارد مشابه به آن می‌پردازیم.

نکته کنکوری

این شیوه از تعریف در مواردی مناسب است که بتوان به نحوی آن مفهوم را به افراد معرفی کرد، یعنی اینکه تعریف از طریق ذکر مصادیق عمدتاً برای مفاهیم ذهنی و انتزاعی مناسب نیست.

کانال تلگرام:

@bartarha_e

@bartarha_f

نکته کنکوری

در سایر اقسام تعریف، باید از مفاهیم کلی استفاده کرد و تنها قسمی از تعریف که می‌توان در آن از مفهومی جزئی بهره برد تعریف از طریق ذکر مصادیق است.

برای مثال در در تعریف رودخانه، وقتی می‌گوییم «ارس، دز، کرخه» یا وقتی بیان می‌کنیم «این، رودخانه است»، از مفاهیم جزئی استفاده کرده‌ایم.

تعریف مفهومی

در این روش، با دسته‌بندی ویژگی‌های یک مفهوم به ویژگی مشترک با سایر مفاهیم (امر عام) و ویژگی خاص آن شی (امر خاص)، به تعریف مفهوم مجهول می‌پردازیم.

این تعریف از ترکیب مفهوم عام با مفهوم خاص حاصل می‌شود. تعریف را با مفهوم عام آغاز کرده و به مفهوم خاص‌تر می‌رسیم.

تعریف مفهوم مجهول = امر عام + امر خاص

مفهوم مجهول؛ مفهومی است که برای مخاطب نامعلوم بوده و نیازمند تعریف است.

امر عام؛ ویژگی مشترک مفهوم با سایر مفاهیم مشابه است که در صورت تعدد این ویژگی‌های مشابه هر یک از آن‌ها می‌تواند در این جایگاه قرار گیرد.

امر خاص؛ ویژگی منحصر به فرد امر مجهول است که تنها در این نوع وجود دارد. نکته حائز اهمیت این است که این امر خاص باید در تمام مجهول موجود باشد.

بر این اساس رابطه سه امر فوق از نسب اربعه به شرح ذیل است:

- رابطه مفهوم مجهول با امر عام = عموم و خصوص مطلق به عامیت امر عام
- رابطه مفهوم مجهول با امر خاص = تساوی
- رابطه امر عام و امر خاص = عموم و خصوص مطلق به عامیت امر عام
- رابطه مفهوم مجهول با ترکیب امور عام و خاص = تساوی

منطق

درس ۴ منطق دهم

مدرس: سبا جعفرزاده

رتبه ۲۹ منطقه ۱

ترکیب انواع تعریف با یکدیگر

هدف از تعریف، شناساندن مفاهیم و تصورات مجهول برای مخاطب است، در بیش‌تر موارد استفاده هم‌زمان از چند قسم تعریف، به معرفی بهتر مجهول کمک می‌کند.

شرایط تعریف صحیح

✓ واضح بودن

✓ جامع بودن

✓ مانع بودن

✓ دوری نبودن

نکته کنکوری

شرایط چهارگانه فوق، پیرامون صحت تعریف، در قسم مفهومی و تحلیلی آن اهمیت بیش‌تری پیدا می‌کند.

کانال تلگرام:

@bartarha_e

@bartarha_f

پیج اینستاگرام:

@bartarha_e

منطق

درس ۴ منطق دهم

مدرس: سبا جعفرزاده

رتبه ۲۹ منطقه ۱

واضح بودن

در تعریف باید از واژه‌های آشنا برای مخاطب استفاده کنیم تا قابل درک و فهم باشد.
استفاده از الفاظ مبهم، نامانوس، ایهامی و استعاری ناقض شرط فوق است.

جامع بودن

تعریف باید تمامی مصادیق مفهوم مورد نظر را شامل شود.
به اصطلاح جامع افراد باشد، یعنی پوشش دهنده تمامی مصادیق

مانع بودن

تعریف باید تنها بر مصادیق مفهوم مورد نظر صدق کند و مصادیق سایر مفاهیم را در بر نگیرد.
به اصطلاح مانع اغیار باشد، یعنی از ورود مصادیق نامرتبط جلوگیری کند.

منطق

درس ۴ منطق دهم

مدرس: سبا جعفرزاده

رتبه ۲۹ منطقه ۱

نکته کنکوری

بعضا بیان می شود که تعریف باید، جامع افراد و مانع اغیار باشد یعنی رابطه تعریف با آنچه تعریف می شود باید تساوی باشد.

دوری نبودن

تعریف یک چیز با استفاده از خودش، تعریف شی به خود را تعریف دوری می گویند.
در این نوع از تعریف از خود مجهول برای معلوم کردنش بهره برده می شود.

نکته کنکوری

به موقع استفاده از تعریفی که دوری است علاوه بر شرط «دوری نبودن» که آن را نقض می کنیم، شرط «واضح بودن» را نیز نقض می کنیم زیرا هدف از تعریف رفع ابهام است و هنگامی که از خود مجهول برای تعریف استفاده کنیم در واقع تعریف همچنان ناواضح و مجهول باقی می ماند.

کانال تلگرام:

@bartarha_e

@bartarha_f

پیج اینستاگرام:

@bartarha_e

تست ۱: در کدام گزینه نوع تعریف ذکر شده صحیح نیست؟

- (۱) سناد: سامانه نام‌نویسی الکترونیکی دانش‌آموزان (تعریف لغوی)
- (۲) مفاهیم فلسفی: مفاهیمی نظیر علت، معلول، ضرورت و ... (تعریف از طریق ذکر مصادیق)
- (۳) مثلث: شکل سه زاویه‌دار (تعریف لغوی)
- (۴) انسان: حیوانی که قدرت نگارش دارد. (تعریف مفهومی)

تست ۲: در یک تعریف منطقی

- (۱) مفهوم عام و مفهوم خاص هر دو مفهوم کلی هستند.
- (۲) مفهوم خاص جزئی و مفهوم عام کلی است.
- (۳) بین امر مجهول و مفهوم خاص همیشه رابطه عموم و خصوص مطلق برقرار است.
- (۴) ممکن است همه مفاهیم به کار رفته عام و کلی باشند.

تست ۳: همه شرایط یک تعریف صحیح در کدام گزینه رعایت شده است؟

- (۱) انسان: راهروندهای که ضاحک است.
- (۲) پرنده: حیوانی که غیرپستاندار است.
- (۳) فلز: جسمی که جذب آهن ربا می شود.
- (۴) جانور اهلی: جانوری که وحشی نیست.

تست ۴: تعریفی جامع است که

(۱) همه دایره مفهوم مورد نظر را پوشش دهد.

(۲) موارد بی ارتباط را در بر نگیرد.

(۳) افراد مفهوم مورد نظر خارج از آن قرار نگیرند.

(۴) از جهتی اعم از دایره مصادیق مفهوم تعریف شده باشد.

مدرس: سبا جعفرزاده

رتبه ۲۹ منطقه ۱

منطق

درس ۴ منطق دهم

تست ۵: برای کدام مفهوم زیر نمی‌توان تعریف مصداقی ارائه کرد؟

(۴) فیل پرنده

(۳) فرشتگان

(۲) ارژدها

(۱) خداوند

کانال تلگرام:

@bartarha_e

@bartarha_f

پیج اینستاگرام:

@bartarha_e

تست ۶: اگر دامنه شمول تعریفی با مصادیق مفهوم مورد تعریف واقع شده، رابطه عموم و خصوص من وجه داشته باشد، تعریف ما

(۱) جامع است ولی مانع نیست.

(۲) هم جامع است و هم مانع.

(۳) جامع نیست ولی مانع است.

(۴) نه جامع است و نه مانع.

تست ۷: تعریف کدام گزینه از لحاظ جامع و مانع بودن با بقیه گزینه‌ها متفاوت است؟

(۲) غیرایرانی: آسیایی

(۱) غیر آسیایی: ایرانی

(۴) انسان: غیر سنگ

(۳) غیر سنگ: غیر سفید

تست ۸: اشکال کدام تعریف به درستی مشخص نشده است؟

(۱) مثلث: شکل متساوی الاضلاع (فقط جامع نبودن)

(۲) انسان: جسم راه رونده (فقط مانع نبودن)

(۳) نقاشی: تصویر کشیده شده با قلم مو (فقط جامع نبودن)

(۴) جسم: کمّ سه ضلعی (جامع نبودن و مانع نبودن)

مدرس: سببا جعفرزاده

رتبه ۲۹ منطقه ۱

منطق

درس ۵ و ۶ منطق دهم

منطق و فلسفه

جلسه هفتم

کانال تلگرام:

@bartarha_e

@bartarha_f

پیج اینستاگرام:

@bartarha_e

درس ۵: اقسام استدلال استقرایی

معنا و مفهوم استدلال

استدلال پس از تعریف دومین حیطه علم منطق است.

استدلال، «دلیل» و «استنتاج» نیز نامیده می‌شود و بر این اساس که مقدمات از نتیجه حاصله حمایت قطعی یا نسبی کنند به ترتیب به استدلال قیاسی و استقرایی تقسیم می‌گردند.

۱- **استدلال قیاسی؛** مقدمات، ضرورتاً نتیجه را در پی دارند.

۲- **استدلال استقرایی؛** مقدمات، از نتیجه حمایت نسبی می‌کنند.

مدرس: سبا جعفرزاده

رتبه ۲۹ منطقه ۱

منطق

درس ۵ و ۶ منطق دهم

انواع استدلال استقرایی

- استقرای تمثیلی
- استقرای تعمیمی
- استنتاج بهترین تبیین

استقرای تمثیلی

استدلالی است که برای رسیدن به نتیجه از «تمثیل» استفاده می‌کند.

اساس تمثیل، بر این اساس استوار است که بر مبنای شبهات ظاهری میان دو حکم و امر جزئی، حکم یکی که معلوم است را به دیگری که مجهول است تسری دهیم.

کانال تلگرام:

@bartarha_e

@bartarha_f

کاربرد تمثیل

تمثیل یکی از روش‌ها در توضیح و فهم مطالب است. در علوم مختلف از مشابَهت میان پدیده‌ها برای توضیح بهتر مطالب استفاده می‌شود. برای مثال در حیطه زیر کاربرد دارد؛

- ادبیات = همان تشبیه است.
- روان‌شناسی = روان‌شناسان برای بهتر بیان کردن نظر خود داستان فردی با مشکلی مشابَه را بیان می‌کنند.
- صنایع هوایی = طی کردن برخی از مراحل در دستگاه‌های شبیه ساز پرواز

قوت و ضعف تمثیل

استقرای تمثیلی ذاتاً استدلالی «ضعیف» و نتایج آن «احتمالی» است. علت این ضعف نیز این است که نمی‌توان صرف مشابَهت ظاهری میان دو امر جزئی، احکام یکی را به دیگری تسری داد.

منطق

مدرس: سبا جعفرزاده

درس ۵ و ۶ منطق دهم

رتبه ۲۹ منطقه ۱

هر چه وجوه مشابهت میان دو امر جزئی، بیش تر باشد استقرای تمثیلی، «قوی تر» خواهد بود؛ لکن هیچ گاه نتیجه آن قطعی نیست.

استدلال تمثیلی می تواند منجر به مغالطه «تمثیل ناروا» شود.

این مغالطه زمانی رخ می دهد که استقرای تمثیلی به اندازه کافی از قوت برخوردار نباشد.

مقابله با مغالطه تمثیل ناروا

✓ توجه به وجوه اختلاف = اشاره به برخی از جنبه های اختلاف میان دو امر

✓ یافتن استدلال تمثیلی مخالف = یافت یک امر مشابه دیگر و بیان استدلالی مخالف

استقرای تعمیمی

هنگامی که با مشاهده چند مورد جزئی، حکمی کلی در آن مورد صادر کنیم.

قوت و ضعف استقرای تعمیمی

از این نوع استدلال، نمی توان نتیجه یقینی کسب کرد زیرا که ...

- تک تک جامعه آماری را بررسی نمی کنیم.
- از نمونه های تصادفی استفاده می کنیم.

هم چنین علت آنکه از اصطلاح «قوی» و «ضعیف» پیرامون این نوع استدلال استفاده می کنیم این است که ...

- ✓ تک تک جامعه آماری را بررسی نکرده و از نمونه های تصادفی استفاده می کنیم.
- ✓ استقرای های تعمیمی از نظر قوت و ضعف در سطوح مختلفی قرار می گیرند.

استقرا و علوم تجربی

با استفاده از استدلال های استقرایی قوی، مبنایی برای علوم تجربی فراهم آورده می شود.

شرایط استقرای تعمیمی قوی

- نمونه‌ها باید تصادفی باشند.
 - نمونه‌ها باید متفاوت بوده و بیانگر همه طیف‌های مختلفی باشند که در جامعه آماری وجود دارند.
 - تعداد نمونه‌ها نسبت به کل جامعه آماری باید نسبت مناسبی داشته باشد.
- تعیین نسبت مناسب از وظایف علم آمار است نه علم منطق.

مغالطه تعمیم شتاب زده یا تعمیم ناروا

هنگامی که شرایط سه گانه فوق، پیرامون استفاده از استقرا را رعایت نکنیم، دچار این مغالطه خواهیم گشت.

استنتاج بهترین تبیین

مراحل دستیابی به یک استنتاج بهترین تبیین بدین شرح است؛

۱- بررسی احتمالات مختلف

۲- حذف تبیین های نادرست

فردی که استدلال بهترین تبیین می کند دقیقاً هم چون یک کارآگاه است که مواجه با صحنه جرم می شود.

نکاتی پیرامون این نوع از استدلال

- این روش در زندگی روزمره کاربرد بسیاری دارد.
- در مسائل علمی از این نوع استنتاج جهت بررسی فرضیه های علمی استفاده می گردد.
- این نوع استدلال نوعی استقرا است فلذا نتیجه قطعی ندارد.

مدرس: سبأ جعفرزاده

منطق

رتبه ۲۹ منطقه ۱

درس ۵ و ۶ منطق دهم

جمع بندی انواع استدلال

از امر جزئی به امر جزئی دیگر رسیدن = استدلال تمثیلی

از چند امر جزئی به یک امر کلی رسیدن = استدلال تعمیمی

از یک امر کلی به یک امر جزئی رسیدن = استدلال قیاسی

کانال تلگرام:

@bartarha_e

@bartarha_f

پیج اینستاگرام:

@bartarha_e

مدرس: سبا جعفرزاده

رتبه ۲۹ منطقه ۱

منطق

درس ۵ و ۶ منطق دهم

درس ۶: قضیه حملی

اقسام جملات

✓ جملات انشایی؛

درباره عالم خارج خبری نداده و بیانگر تمایلات، احساسات، خواسته‌ها و اموری از این قبیل هستند.

جملات امر، نهی، تعجبی، پرسشی، منادا و ... از این قسم می‌باشند.

از آن جا که وظیفه منطق، جلوگیری از خطای اندیشه است و جملات انشایی قابلیت صدق و کذب‌پذیری ندارند، اساساً این جملات در منطق بررسی نمی‌شوند.

کانال تلگرام:

@bartarha_e

@bartarha_f

✓ جملات خبری؛

درباره عالم خارج خبر داده و قابل صدق و کذب هستند.

- جمله خبری صادق، یعنی جمله‌ای که با واقعیت (عالم خارج از ذهن) تطابق دارد.
- جمله خبری کاذب، یعنی جمله‌ای که با واقعیت (عالم خارج از ذهن) تطابق ندارد.

نکته کنکوری

در علم منطق، برای تشخیص اینکه یک جمله انشایی است یا خبری صرفاً نباید به ظاهر آن توجه کرد و اگر در بطن و

معنای پنهان یک عبارت، نشانی از خبری بودن یافت کردیم، باید حکم به خبری بودن آن جمله بدهیم.

برای مثال، وقتی مولوی می‌گوید «کدام دانه فرو رفت در زمین که نَرُسْتُ؟» از یک استفهام انکاری استفاده کرده و علیرغم اینکه ظاهر عبارت، پرسشی و انشایی به نظر می‌رسد اما می‌توان آن را به شکل یک عبارت خبری دید که بیان می‌کند «هر دانه‌ای که در زمین فرو رود در نهایت خواهد رُسْتُ» و از این جهت باید حکم به خبری بودن آن داد.

پس می‌توان نتیجه گرفت یکی از حالاتی که برخلاف ظاهر عبارت، جمله، خبری است، «استفهام انکاری» می‌باشد.
کانال تلگرام:

قضیه

به جملات با معنایی که درباره چیزی خبر می‌دهند و می‌توانیم به آن‌ها صدق یا کذب را نسبت دهیم «قضیه» می‌گویند.

نکته کنکوری

موضوع قابل توجه که باید به آن دقت کرد، قید «با معنا» در تعریف قضیه است که یعنی اگر یک عبارت، جمله و حتی از

نوع خبری آن باشد، ولی معنا نداشته باشد، نمی‌توان آن را قضیه محسوب کرد.

برای مثال، عبارت «علی آسمان را رفت» به جهت بی معنا بودن، قضیه نخواهد بود.

اقسام قضیه

✓ حملی = به قضیه‌ای که در آن به ثبوت یا نفی چیزی برای چیزی حکم می‌شود.

✓ شرطی = به قضیه‌ای که در آن به اتصال یا انفصال میان دو نسبت حکم می‌شود.

این دو قضیه، قابلیت تبدیل شدن به دیگری و بیان متفاوت را دارند.

قضیه حملی

قضایای حملی، همان جملات خبری در ادبیات هستند.

- نهاد جمله = موضوع = آنچه درباره آن بحث می شود.
- مسند جمله = محمول = آنچه وصف موضوع را در بر دارد.
- فعل ربطی (است، بود، شد، گشت و گردید) = نسبت (رابطه) = آنچه محمول را به موضوع نسبت می دهد.

در صورتی که رابطه قضیه ایجابی باشد، قضیه را «موجب» می گویند.

در صورتی که رابطه قضیه سلبی باشد، قضیه را «سالبه» می گویند.

این روابط ایجاب و سلب را، «کیفیت» یا «کیف» قضیه می نامند.

قضایای حملی در مکالمات روزمره

در منطق تنها افعال ربطی (است، بود، شد، گشت و گردید) به عنوان رابطه در نظر گرفته می‌شوند. بنابراین، نخست قضایایی را که با سایر افعال به کار می‌بریم، به یکی از این افعال تبدیل می‌کنیم و سپس محمول آن‌ها را مشخص می‌کنیم.

برای مثال، در عبارت «زان که درمانی ندارد درد بی‌آرام دوست»، «ندارد» را ابتدا باید به یکی از افعال ربطی تبدیل کرده و سپس به تعیین محمول روی بیاوریم؛ در این جا می‌توان بدین شکل جمله را مرتب کرد «از آن رو که درد بی‌آرام دوست دارای درمان نیست» که اجزای قضیه بدین شرح است؛

درد بی‌آرام دوست = موضوع / دارای درمان = محمول / نیست = نسبت و رابطه سلبی

اقسام قضایای حملی

✓ **شخصیه** = اگر موضوع قضیه، مفهومی جزئی باشد.

✓ **محصوره** = اگر موضوع قضیه، مفهومی کلی باشد.

وقتی قضیه محصوره باشد، یعنی وقتی موضوع قضیه مفهومی کلی باشد، قیدی بر سر قضیه خواهد آمد که دامنه مصادیق موضوع را مشخص می کند، بدین معنا که تعیین می کند تمام یا بعضی از مصادیق موضوع مد نظر گوینده است؛ این قید را در منطق «سور» می نامند. سور را بیانگر «کمیت» یا «کم» قضیه می دانند.

نکته کنکوری و مهم

برای تشخیص قضیه شخصی از محصوره، اولاً باید به نوع مفهوم موضوع توجه کرده که اگر کلی باشد محصوره و اگر جزئی باشد شخصی خواهد بود. ثانیاً وجود سور در یک قضیه موید محصوره بودن آن است زیرا که در قضیه شخصی از آن جا که اساساً یک فرد یا یک مجموعه مشخص مورد بحث است به سور نیازی نخواهد بود. در این جا ضمناً باید توجه کرد که در بعضی مواقع ظاهر عبارت دارای سور نیست اما آن قضیه سور پذیر است و از این رو آن را نیز محصوره می-دانند.

منطق

مدرس: سبا جعفرزاده

درس ۵ و ۶ منطق دهم

رتبه ۲۹ منطقه ۱

دانیم. ثالثاً در صورتی که یک مجموعه مشخص و نه یک فرد خاص و قابل اشاره مراد گوینده تحت عنوان موضوع قضیه باشد باید توجه کرد که اگر محمول به کلیت قضیه نسبت داده شد قضیه شخصی و اگر به تک تک اعضای درون آن مجموعه اشعار داشت قضیه محصوره خواهد بود.

برای **مثال** درباره نکته سوم، اگر بیان شود «بازیکنان تیم ملی فوتبال ایران ۱۱ نفر هستند» قضیه شخصی و اگر گفته شود «بازیکنان تیم ملی فوتبال ایران ارزشمند است» قضیه محصوره است.

دامنه مصادیق موضوع

از آن جا که وظیفه سور در قضیه، تعیین دامنه مصادیق موضوع است، می توان گفت که در قضایای کلی همه مصادیق موضوع و در قضایای جزئی بعضی از مصادیق موضوع مد نظر گوینده است.

نکته مهم؛ جزئی و کلی بودن «سور قضیه» که مربوط به مصادیق موضوع است، با جزئی و کلی بودن «موضوع قضیه» که

مربوط به مفهوم موضوع است، متفاوت است و تنها در لفظ اشتراک دارند.

کانال تلگرام:

@bartarha_e

@bartarha_f

مدرس: سبا جعفرزاده

منطق

رتبه ۲۹ منطقه ۱

درس ۵ و ۶ منطق دهم

نکته کنکوری

کیفیت قضیه (رابطه ایجابی و رابطه سلبی) در تمام قضایای حملی (شخصیه و محصوره) وجود دارند اما کمیت قضیه

صرفاً در قضایای محصوره موجود می باشد.

کانال تلگرام:

@bartarha_e

@bartarha_f

پیج اینستاگرام:

@bartarha_e

تست ۱: استدلال بر اساس به نوع تقسیم می شود.

(۱) رابطه بین مقدمات و نتیجه - سه

(۲) نوع محتوای به کار رفته در مقدمات - سه

(۳) رابطه بین مقدمات و نتیجه - دو

(۴) نوع محتوای به کار رفته در مقدمات - دو

تست ۲: در استدلال تمثیلی زمانی که شباهت بین دو امر بیش تر باشد،

(۱) استدلال یقینی است. (۲) احتمال درست بودن آن باز کم است.

(۳) منجر به مغالطه نمی شود. (۴) می تواند درست باشد یا نادرست.

تست ۳: در متن زیر چه مغالطه‌ای دیده می‌شود؟

«پسر عمویم به ویروس کرونا مبتلا شده و من اکنون همه علائم او را دارم، پس من هم کرونا دارم.»

(۱) تعمیم شتاب زده (۲) تمثيل ناروا (۳) توسل به معنای ظاهری (۴) تعریف دوری

تست ۴: کدام گزینه دربارهٔ استقرای تعمیمی نادرست است؟

(۱) نمونه‌های متفاوت بر اساس یک قاعده انتخاب می‌شوند.

(۲) مبنای آن بر اساس تخمین بنا شده است.

(۳) مبنای علوم تجربی بر آن استوار است.

(۴) تعداد نمونه‌ها متناسب با کل جامعه آماری است.

تست ۵: در کدام گزینه مغالطه «تعمیم شتاب زده» وجود دارد و شرط رعایت نشده در آن استقرای تعمیمی به درستی ذکر شده است؟

(۱) پارسال همین موقع باران می بارید پس الان هم باید باران بیارد. (تناسب تعداد نمونه ها به کل جامعه آماری)

(۲) داروی بوپروپیون به علت تأثیر بر گیرنده های نیکوتین در ترک سیگار موثر است. (در برگرفتن همه طیف های جامعه آماری)

(۳) پس از بررسی نمرات دانش آموزان کلاس دوازدهم انسانی، نتیجه می گیریم که همه آنها معدل بالای ۱۸ دارند. (متفاوت و تصادفی بودن نمونه ها)

(۴) یک معلم با بیان اینکه یکی از شاگردانش رتبه تک رقمی شده، به همه دانش آموزانش وعده رتبه عالی می دهد. (تناسب تعداد نمونه ها به کل جامعه آماری)

تست ۶: کدام گزینه بیانگر یک قضیه است؟

(۱) آن جا که می روی (۲) میهنمان چه مبارزان غیوری دارد

(۳) نگویم که تو دوستی را نشایی (۴) رو سر بنه به بالین

مدرس: سبا جعفرزاده

رتبه ۲۹ منطقه ۱

منطق

درس ۵ و ۶ منطق دهم

تست ۷: جزئی که با بررسی آن به نوع قضیه (حملی یا شرطی بودنش) پی می‌بریم، کدام است؟

(۴) محتوا

(۳) حکم

(۲) موضوع

(۱) محمول

کانال تلگرام:

@bartarha_e

@bartarha_f

تست ۸: کدام گزینه دربارهٔ قضیهٔ حملی نادرست است؟

(۱) معادل جمله در ادبیات است.

(۲) سه جزء تشکیل دهنده دارد.

(۳) قابلیت صدق و کذب دارد.

(۴) به ثبوت یا نفی چیزی حکم می‌کند.

تست ۹: نوع قضیهٔ حملی در کدام گزینه متفاوت است؟

(۱) بازیکنان تیم ملی فوتبال پیروز شدند.

(۲) غاز برعکس زاغ است.

(۳) دانش آموزان کلاس ۴۰۲ درس خوان هستند.

(۴) جمعیت تهران بیش تر از ده میلیون نفر است.

تست ۱۰: کدام گزینه عبارت زیر را به درستی کامل می کند؟

«قضایای حملی با توجه به به قضایای و تقسیم می شوند»

(۱) سور قضیه – موجهه سالبه (۲) موضوع قضیه – محصوره، شخصیه

(۳) نسبت قضیه – کلی جزئی (۴) کم قضیه – مشروط، نامشروط

تست ۱۱: به ترتیب موضوع و محمول قضیه «مریم و مینا به مدرسه رفتند»
در کدام گزینه به درستی ذکر شده است؟

(۲) مریم - رونده به مدرسه

(۱) مریم و مینا - به مدرسه رفتن

(۴) مریم - به مدرسه رفتن

(۳) مریم و مینا - رونده به مدرسه

تست ۱۲: نوع قضیه در کدام گزینه متفاوت است؟

- (۱) بزرگ‌ترین منابع زیرزمینی جهان در ایران قرار دارد.
- (۲) فیلسوف پراگماتیست اصول کلی تجربه‌گرایی را نفی نمی‌کند.
- (۳) این دانش‌آموزان کوشا در المپیاد ادبی لوح تقدیر دریافت کردند.
- (۴) نرخ رشد اقتصادی پس از همه‌گیری ویروس کرونا کاهش یافته است.

مدرس: سبا جعفرزاده

رتبه ۲۹ منطقه ۱

منطق

درس ۷ منطق دهم

منطق و فلسفه

جلسه نهم

۱

کانال تلگرام:
@bartarha_e
@bartarha_f

پیج اینستاگرام:
@bartarha_e

مدرس: سبا جعفرزاده

رتبه ۲۹ منطقه ۱

منطق

درس ۷ منطق دهم

درس ۷: احکام قضایا

مربع تقابل

روابط دو به دو میان چهار قضیه محصوره از جهت صدق و کذب و تغییر کمیت و کیفیت در مربع تقابل مطرح می شود.

یادآوری

قضایای محصوره بدین شرح است؛

هر الف ب است / بعضی الف ب است / هیچ الف ب نیست / بعضی الف ب نیست

قضیه متقابل به قضیه ای گفته می شود که موضوع و محمول آن ها یکسان است ولی در کیفیت یا کمیت یا هر دو متفاوت

هستند.

کانال تلگرام:

@bartarha_e

@bartarha_f

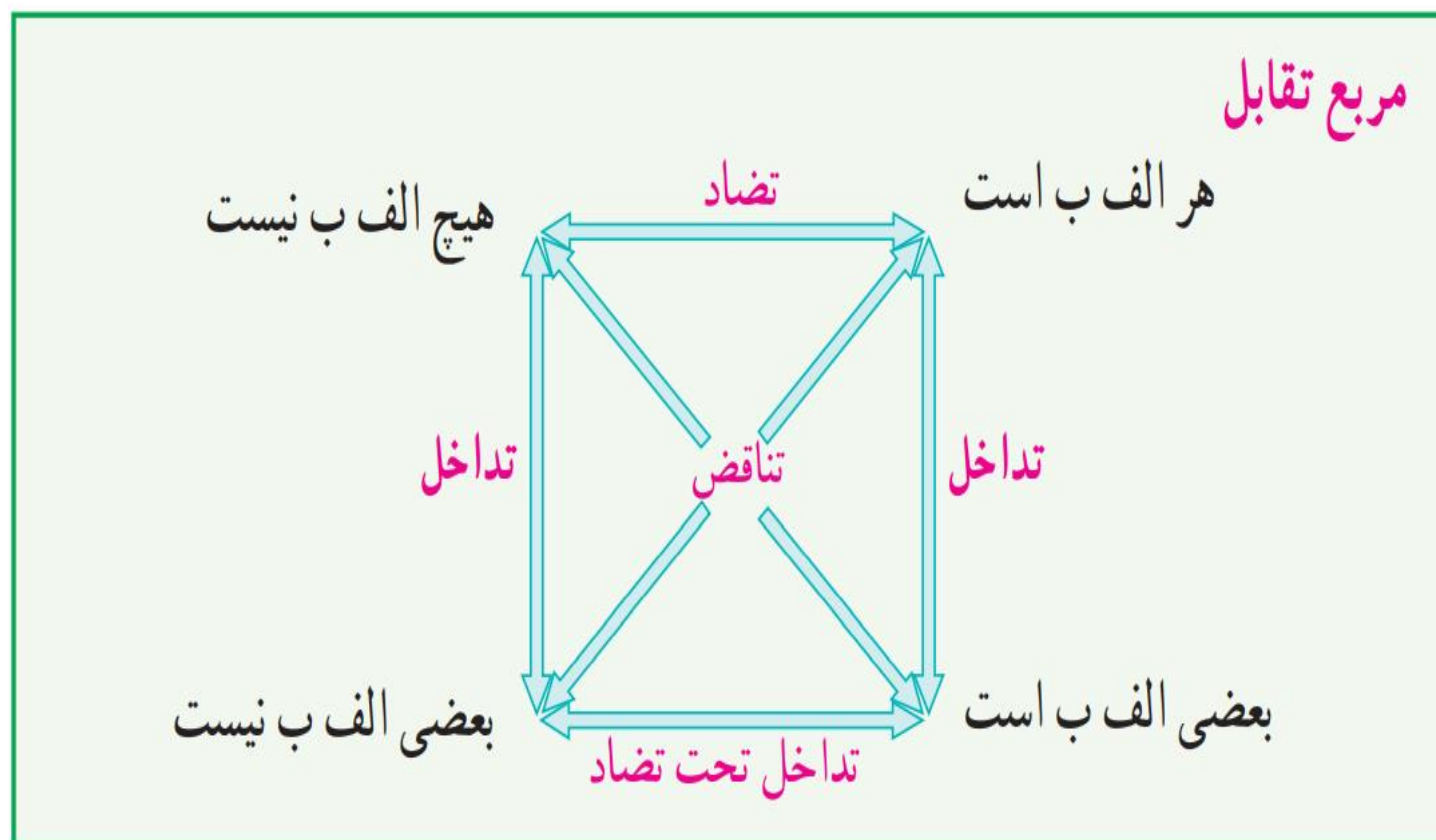
منطق

مدرس: سبا جعفرزاده

درس ۷ منطق دهم

رتبه ۲۹ منطقه ۱

مربع تقابل را این گونه ترسیم می کنند؛

منطق

مدرس: سبا جعفرزاده

درس ۷ منطق دهم

رتبه ۲۹ منطقه ۱

رابطه تناقض

رابطه میان قضایای «موجه کلیه – سالبه جزئی» و میان «سالبه کلیه – موجه جزئی» را «تناقض» می‌گویند.

قضیه متقابل آن را «متناقض» یا «نقیض» آن می‌نامند.

راه دستیابی به قضیه متقابل در رابطه تناقض «تغییر کمیت و کیفیت» است.

از صدق قضیه اول به کذب قضیه دوم

و می‌رسیم.

از کذب قضیه اول به صدق قضیه دوم

یعنی در رابطه تناقض وقتی قضیه اصلی صادق باشد قضیه متناقض آن قطعاً کاذب خواهد بود و هنگامی که قضیه اصلی

کاذب باشد قضیه متناقض آن قطعاً صادق خواهد بود.

کانال تلگرام:

@bartarha_e

@bartarha_f

فلذا اگر بخواهیم دو قضیه متناقض را بررسی کنیم بدین شکل صورت خواهد گرفت؛

– شباهت در موضوع و محمول

– تفاوت از جهت کیفیت = رابطه ایجاب و سلب

– تفاوت از جهت کمیت = سور = تعیین کننده دامنه مصادیق موضوع

– غیر قابل جمع در صدق و غیر قابل جمع در کذب

رابطه تضاد

رابطه میان قضایای «موجبہ کلیہ - سالبہ کلیہ» را «تضاد» می گویند.

قضیه متقابل آن را «متضاد» می نامند.

راه دستیابی به قضیه متقابل در رابطه تضاد «تغییر کیفیت» قضیه کلی است.

توجه کنید که به هیچ وجه میان قضایای جزئی رابطه «تضاد» وجود ندارد.

در این رابطه به طور قطعی از صدق قضیه کلی اول به کذب قضیه کلی دوم می رسیم؛ اما باید توجه کرد که نمی توان به

طور قطعی از کذب قضیه کلی اول به صدق یا کذب قضیه کلی دوم رسید و به اصطلاح می گویند که «نامعلوم» است؛ در

این موارد باید محتوای قضایای کلی معلوم باشد زیرا که یک قاعده لازم الصدق ندارد.

فلذا اگر بخواهیم دو قضیه متضاد را بررسی کنیم بدین شکل صورت خواهد گرفت؛

– شباهت در موضوع و محمول

– تفاوت از جهت کیفیت = رابطه ایجاب و سلب

– شباهت از جهت کمیت = سور = تعیین کننده دامنه مصادیق موضوع

– غیر قابل جمع در صدق و قابل جمع در کذب

شاید پرسید مگر سور «هر» با سور «هیچ» تفاوت ندارند که گفته می‌شود «کمیت یا سور» در رابطه «تضاد» بدون تغییر

است؟ باید توجه کنید که سور به دو قسم منقسم می‌گردد؛ «کلی» که شامل «هر و هیچ» است و «جزئی» که شامل «بعضی

و برخی» است؛ از همین رو می‌گویند سور، در رابطه میان دو قضیه متضاد تغییر نمی‌کند چون در هر دو «کلی» است.

رابطه میان قضایای «موجب کلیه – موجب جزئی» و میان «سالبه کلیه – سالبه جزئی» را «تداخل» می‌گویند.
قضیه متقابل آن را «متداخل» می‌نامند.

راه دستیابی به قضیه متقابل در رابطه تداخل «تغییر کمیت» است.

از صدق قضیه کلی به صدق قضیه جزئی

و می‌رسیم.

از کذب قضیه جزئی به کذب قضیه کلی

باید توجه کرد که در این رابطه، نمی‌توان از کذب قضیه کلی به کذب قضیه جزئی و هم چنین از صدق قضیه جزئی به صدق قضیه کلی رسید؛ به اصطلاح می‌گویند که «نامعلوم» است؛ در این موارد باید محتوای قضایای متداخل معلوم باشد زیرا که یک قاعده لازم الصدق ندارد.

فلذا اگر بخواهیم دو قضیه متداخل را بررسی کنیم بدین شکل صورت خواهد گرفت؛

– شباهت در موضوع و محمول

– شباهت از جهت کیفیت = رابطه ایجاب و سلب

– تفاوت از جهت کمیت = سور = تعیین کننده دامنه مصادیق موضوع

– قابل جمع در صدق در صورت صدق قضیه کلی

– قابل جمع در کذب در صورت کذب قضیه جزئی

آوردن مثال نقض

هنگامی که فردی مدعی صادق بودن یک قضیه کلی مانند «هر الف ب است» باشد می توان صحت ادعای او را تنها با آوردن یک قضیه جزئی که مثال نقض آن محسوب شود زیر سوال برد.

برای مثال وقتی فردی می گوید «هرگز نمیرد آن که دلش زنده شد به عشق» تنها با آوردن یک مثال از اینکه فردی علیرغم عاشق بودن، دلش مرده است می توان این ادعا را نقض کرد.

مغالطه استثنای قابل چشم پوشی

اگر با وجود یافت شدن یک استثنا در حکم کلی، همچنان گوینده بر کلی بودن گفته خود اصرار ورزد دچار مغالطه «استثنای قابل چشم پوشی» می گردد.

در مثال فوق، وقتی گوینده بگوید آن فردی که علیرغم عاشق بودن، دلش مرده است تنها یک مورد خاص و استثنایی است و همچنان به عبارت «هرگز نمیرد آن که دلش زنده شد به عشق» معتقد باشد دچار این مغالطه می شود.

عکس مستوی

حاصل جابه جایی موضوع و محمول دو قضیه حملی با حفظ کیفیت مشترک آن‌ها را «عکس مستوی» می‌گویند.

عکس مستوی (ب الف)	اصل (الف ب)
بعضی الف ب است.	هر الف ب است.
بعضی ب الف است.	بعضی الف ب است.
هیچ ب الف نیست.	هیچ الف ب نیست.
(عکس لازم‌الصدق ندارد)	بعضی الف ب نیست.

منطق دانان با بررسی مواردی که در صورت صادق بودن اصل قضیه، عکس آن نیز صادق خواهد بود، به قانونی کلی دست یافته‌اند و آن را به صورت زیر بیان کرده‌اند؛

اگر قضیه اصل، موجب کلیه آنگاه قضیه عکس، موجب جزئی

اگر قضیه اصل، موجب جزئی آنگاه قضیه عکس، موجب جزئی

اگر قضیه اصل، سالبه کلیه آنگاه قضیه عکس، سالبه کلیه

پیرامون عکس مستوی باید به نکاتی دقت کرد؛

– برای قضیه سالبه جزئی نمی‌توان عکس لازم‌الصدق در نظر گرفت بدین معنا که اگر جای موضوع و محمول یک قضیه سالبه جزئی را تغییر دهیم همواره قضیه حاصله صادق نخواهد بود.

– در صورت رعایت قواعد فوق، اگر قضیه اصل صادق باشد قضیه عکس نیز قطعاً صادق خواهد بود.

– در تمام قضایای عکس مستوی، کیفیت در بین قضیه اصل و عکس مشترک است.

– تنها جایی که کمیت یا سور در قضایای عکس مستوی تغییر می‌کند عکس از قضیه موجهه کلیه به موجهه جزئی است.

– سور قضایای عکس جز در عکس قضیه سالبه کلیه در سایر موارد جزئی است.

– عکس مستوی قضیه موجهه جزئی، موجهه جزئی است نه موجهه کلیه.

– اگر قضیه عکسی داشته باشیم که موجهه جزئی باشد قضیه اصل می‌تواند موجهه کلیه یا موجهه جزئی باشد.

مغالطه ایهام انعکاس

در صورتی که قواعد عکس مستوی را به درستی رعایت نکنیم دچار «مغالطه ایهام انعکاس» می شویم.

این مغالطه در دو صورت به طور قطعی رخ خواهد داد؛

۱- هنگامی که برای قضیه سالبه جزئیّه عکس لازم الصدق در نظر بگیریم.

۲- هنگامی که عکس قضیه موجهه کلیه را موجهه کلیه در نظر بگیریم.

توجه شود که این مغالطه در «تبلیغات» کاربرد فراوانی دارد؛

بدین صورت که تلاش می شود مخاطب این تبلیغات، عکس قضیه موجهه جزئیّه را موجهه کلیه در نظر بگیرد یا اینکه عکس قضیه موجهه کلیه را موجهه کلیه بداند.

تست ۱: در کدام گزینه از صدق و کذب قضیه‌ای می‌توان به صدق و کذب دیگری پی برد و بالعکس؟

- (۱) بعضی کتاب‌ها فلسفی هستند – هر کتابی فلسفی است
- (۲) هیچ مؤمنی موحد نیست – بعضی مؤمنان موحد هستند
- (۳) هر جیوه‌ای فلز است – هیچ جیوه‌ای فلز نیست
- (۴) بعضی حیوانات گیاه‌خوار نیستند – بعضی حیوانات گیاه‌خوار هستند

تست ۲: در مورد دو قضیه‌ای که صرفاً اجتماع آن‌ها محال است؛ نمی‌توان گفت

(۱) بدون شک هر دو قضیه دارای کمّ کلی هستند.

(۲) کذب یک قضیه، صدق قضیه دیگر را مشخص می‌کند.

(۳) این دو قضیه در هیچ حالتی کیف یکسانی ندارند.

(۴) بین این دو قضیه یکی از اقسام تقابل جریان دارد.

تست ۳: در چه صورتی، قضیه «هیچ شکستی بی عبرت نیست» کاذب و قضیه

«برخی اختلاس گر ها بی اخلاق اند» صادق خواهد بود؟

(۱) صدق «بعضی شکست ها بی عبرت نیستند»، صدق «هر اختلاس گری بی اخلاق است»

(۲) کذب «هر شکستی بی عبرت است»، صدق «برخی اختلاس گر ها با اخلاق اند»

(۳) صدق «برخی شکست ها عبرت آموزند»، کذب «هیچ اختلاس گری بی اخلاق نیست»

(۴) کذب «بعضی شکست ها بی عبرت نیستند»، صدق «هر اختلاس گری بی اخلاق است»

تست ۴: کدام گزینه جای خالی را به درستی کامل نمی کند؟

«اگر یک قضیه داشته باشیم، نمی توان از صدق آن، صدق آن را به دست آورد.»

(۱) موجبه جزئی – متناقض

(۲) سالبه جزئی – عکس مستوی

(۳) موجبه کلی – متضاد

(۴) سالبه کلی – متداخل

تست ۵: اگر از عبارت «غیر فلزها نارسانا هستند» نتیجه بگیریم که «عایقها نافلز هستند» دچار چه مغالطه‌ای شده‌ایم؟

(۱) تعمیم شتاب زده

(۲) استثنای قابل چشم‌پوشی

(۳) ایهام انعکاس

(۴) تعریف دوری

تست ۶: در چه صورتی دو قضیه متداخل، حتماً صادق خواهند بود؟

(۱) اگر میان موضوع و محمول آن قضایا، رابطه تساوی و یا عموم و خصوص مطلق برقرار باشد.

(۲) اگر میان موضوع و محمول آن قضایا، رابطه تساوی و یا عموم و خصوص من وجه برقرار باشد.

(۳) اگر میان موضوع و محمول آن قضایا، رابطه تباین و یا عموم و خصوص مطلق برقرار باشد.

(۴) اگر میان موضوع و محمول آن قضایا، رابطه تباین و یا تساوی برقرار باشد.

تست ۷: رابطه میان کدام دو قضیه صحیح ذکر نشده است؟

- (۱) بعضی عالم‌ها دین‌دار هستند – هیچ عالمی دین‌دار نیست (تناقض)
- (۲) بعضی مفاهیم مجهول‌اند – هر مفهومی مجهول است (تداخل)
- (۳) هر کتابی رمان است – بعضی رمان‌ها کتاب هستند (عکس مستوی)
- (۴) هر انسانی ریاضی‌دان نیست – هیچ انسانی ریاضی‌دان نیست (تضاد)

منطق

درس ۷ منطق دهم

مدرس: سبا جعفرزاده

رتبه ۲۹ منطقه ۱

تست ۸: متضاد متناقض قضیه‌ای که عکس مستوی لازم‌الصدق ندارد، کدامیک از اقسام قضایای حملی است؟

(۱) موجبه کلی

(۲) موجبه جزئی

(۳) سالبه کلی

(۴) سالبه جزئی

تست ۹: در همه گزینه‌ها به جز گزینه رابطه قضیه اول و دوم با قضیه سوم به ترتیب تداخل و تضاد است.

(۱) بعضی حقوق خوانده‌ها وکیل نیستند – هر حقوق خوانده‌ای وکیل است – هیچ حقوق خوانده‌ای وکیل نیست

(۲) بعضی کنکوری‌ها دانش آموز نیستند – هیچ کنکوری دانش آموز نیست – هر کنکوری دانش آموز است

(۳) بعضی استادها دکترا ندارند – هر استادی دکترا دارد – هیچ استادی دکترا ندارد

(۴) بعضی دانشجوها معلم هستند – هیچ دانشجویی معلم نیست – هر دانشجویی معلم است

تست ۱۰: متناقض عکس مستوی قضیه «برخی غیرایرانی‌ها دریافت‌کننده

واکسن کرونا هستند» با کدام گزینه رابطه تضاد دارد؟

(۱) هر دریافت‌کننده واکسن کرونا غیرایرانی است.

(۲) برخی دریافت‌کنندگان واکسن کرونا غیرایرانی هستند.

(۳) هیچ ایرانی دریافت‌کننده واکسن کرونا نیست.

(۴) هر غیرایرانی دریافت‌کننده واکسن کرونا است.

تست ۱۱: در کدام گزینه صادق یا کاذب بودن قضیه دوم به درستی از قضیه اول نتیجه گرفته شده است؟

(۱) بعضی الف ب است (صادق) – هر الف ب است (صادق)

(۲) هیچ الف ب نیست (کاذب) – برخی الف ب نیست (کاذب)

(۳) هر الف ب است (کاذب) – بعضی الف ب است (کاذب)

(۴) هیچ الف ب نیست (صادق) – هر الف ب است (کاذب)

مدرس: سبا جعفرزاده

رتبه ۲۹ منطقه ۱

منطق

درس ۸ منطق دهم

منطق و فلسفه

جلسه یازدهم

۱

کانال تلگرام:
@bartarha_e
@bartarha_f

پیج اینستاگرام:
@bartarha_e

مدرس: سبا جعفرزاده

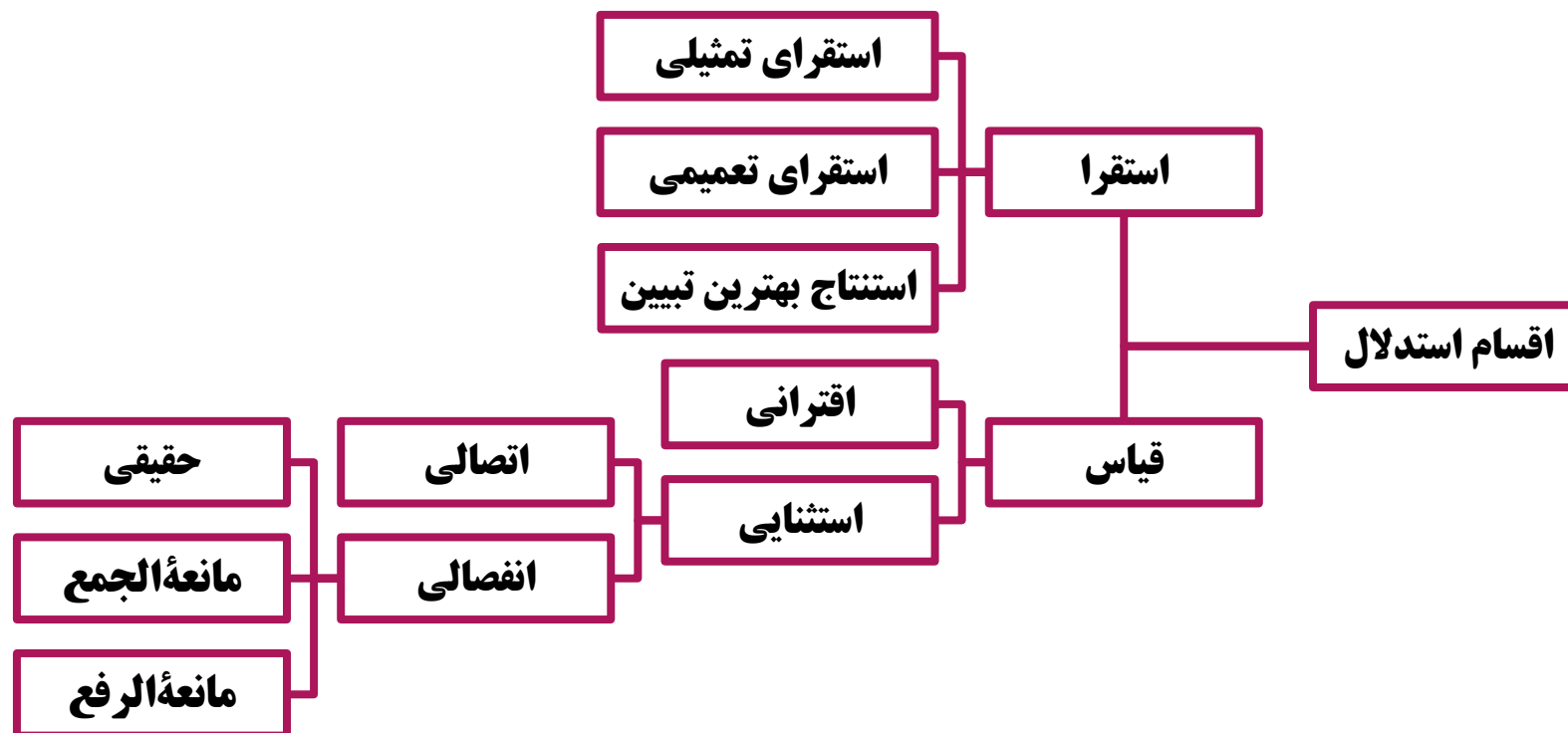
رتبه ۲۹ منطقه ۱

منطق

درس ۸ منطق دهم

درس ۸: قیاس اقترانی

اقسام استدلال

کانال تلگرام:

@bartarha_e

@bartarha_f

پیج اینستاگرام:

@bartarha_e

قیاس اقترانی

قیاس اقترانی به دو قسم اقترانی حملی و اقترانی شرطی تقسیم می شود که در این جا صرفاً نوع حملی آن مراد است؛ یعنی دو قضیه ای که سازنده مقدمات اول و دوم یک استدلال هستند هر دو از نوع حملی باشند.

در این درس محور اصلی تمام نکاتی که مطرح می گردند این است که در نهایت مهارتی کسب شود که با آن بتوان به بررسی اعتبار یک استدلال قیاسی اقترانی حملی برسیم.

مراد از اعتبار، صحت یا عدم صحت ساختار استدلال یعنی مقدمات و نتیجه است.

برای آنکه رابطه‌ای میان دو قضیه (مقدمات یک استدلال) برقرار باشد، باید یک جزء مشترک میان آن دو وجود داشته باشد؛ به تعبیر دیگر لازم است موضوع یا محمول یکی قرین موضوع یا محمول دیگری باشد؛ یعنی میان موضوع دو قضیه یا محمول دو قضیه یا موضوع با محمول قضیه و بر عکس یک اشتراک لفظی و معنایی وجود داشته باشد تا بر اساس آن امکان رسیدن به نتیجه استدلال موجود شود.

دقت شود که «حد وسط» در مقدمات موجود و در نتیجه مفقود است.

علت آنکه این استدلال را قیاسی اقترانی نامیده‌اند دقیقاً همین مقارنت میان موضوع و محمول مقدمات است.

در استدلال قیاسی وضعیت مقدمات در رابطه با نتیجه دو شکل است؛

۱- اجزای نتیجه در میان مقدمات پخش شده‌اند = قیاس اقترانی

۲- عین نتیجه یا نقیض آن در یکی از مقدمات استدلال ذکر شده است = قیاس استثنایی

منطق

مدرس: سبا جعفرزاده

درس ۸ منطق دهم

رتبه ۲۹ منطقه ۱

وضعیت پخش اجزای نتیجه در میان مقدمات استدلال قیاس اقترانی بدین صورت است؛

– موضوع نتیجه از مقدمه اول (در مقدمه اول خود می تواند موضوع یا محمول باشد)

– محمول نتیجه از مقدمه دوم (در مقدمه دوم خود می تواند موضوع یا محمول باشد)

چهار شکل قیاس اقترانی

با بررسی قضایا می توان مشاهده کرد که در ارتباط میان دو قضیه در یک استدلال، چهار حالت که در اصطلاح آن ها را چهار شکل قیاس اقترانی می نامند قابلیت تصور دارند.

شکل اول؛

– حد وسط در جایگاه محمول در مقدمه اول

– حد وسط در جایگاه موضوع در مقدمه دوم

کانال تلگرام:

@bartarha_e

@bartarha_f

منطق

درس ۸ منطق دهم

شکل دوم؛

– حد وسط در جایگاه محمول در مقدمه اول

– حد وسط در جایگاه محمول در مقدمه دوم

شکل سوم؛

– حد وسط در جایگاه موضوع در مقدمه اول

– حد وسط در جایگاه موضوع در مقدمه دوم

شکل چهارم؛

– حد وسط در جایگاه موضوع در مقدمه اول

– حد وسط در جایگاه محمول در مقدمه دوم

مدرس: سبا جعفرزاده

رتبه ۲۹ منطقه ۱

جمع بندی اشکال چهارگانه قیاس اقترانی

(شکل اول)	(شکل دوم)	(شکل سوم)	(شکل چهارم)
(مقدمه اول) — الف ب — (مقدمه دوم) — ب ج —	— الف ب — — ب ج —	— الف ب — — ب ج —	— الف ب — — ب ج —
∴ — الف ج —	∴ — الف ج —	∴ — الف ج —	∴ — الف ج —

شرط اول نتیجه‌گیری از یک قیاس

شرط اول برای نتیجه‌گیری از یک قیاس، تکرار حد وسط به صورت لفظی و معنایی است تا دو قضیه با یکدیگر ارتباط پیدا کنند. اگر از قیاسی که حد وسط در آن تکرار نشده است نتیجه‌گیری شود فرد دچار مغالطه «عدم تکرار حد وسط» می‌شود.

این مغالطه در دو صورت رخ خواهد داد؛

- ۱- وقتی حد وسطی که پیونددهنده مقدمات اول و دوم است از مشترکات لفظی (هم‌آوا و هم‌نویسه) باشد که در هر مقدمه یک معنا از معانی آن واژه مد نظر باشد و بدین طریق مغالطه اشتراک لفظ نیز رخ دهد.
- ۲- هنگامی که تکرار حد وسط از جهت لفظی به صورت عینی اتفاق نیفتاده باشد؛ یعنی حتی با کوچک‌ترین تفاوت، این انطباق ظاهری صد درصد از بین برود.

قانون نتیجه قیاس

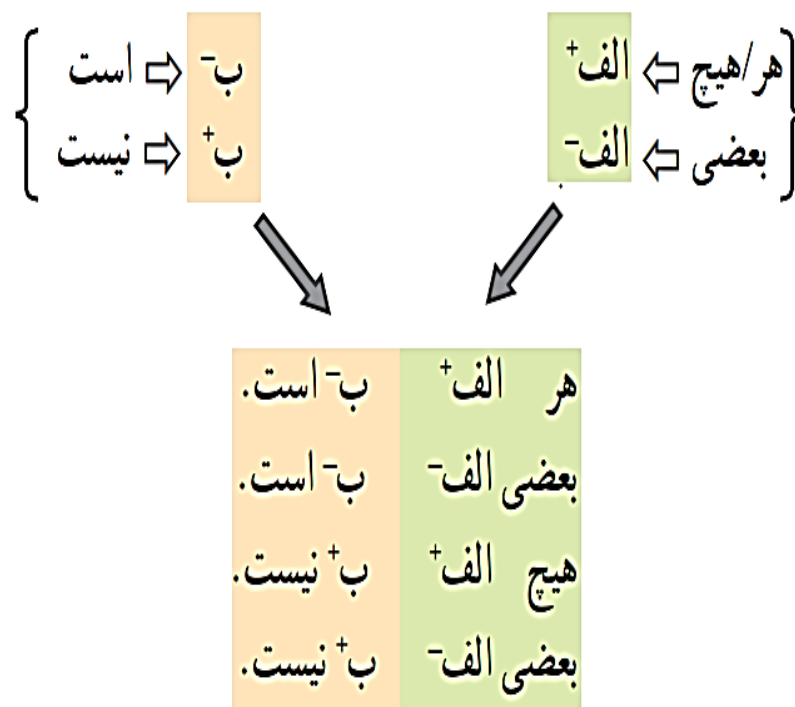
کیفیت نتیجه در قیاس اقترانی از این قانون کلی پیروی می کند که اگر هر دو مقدمه موجبه، نتیجه نیز موجبه و اگر یکی از دو مقدمه سالبه باشد نتیجه نیز سالبه خواهد بود.

توجه شود که سلبی بودن کیفیت هر دو مقدمه موجب بی اعتباری نتیجه قیاس است.

دامنه مصادیق موضوع و محمول

در قضایای با سور کلی همه مصادیق موضوع و در قضایای با سور جزئی بعضی از مصادیق موضوع مد نظر گوینده است؛ در قضایای سالبه همه مصادیق محمول و در قضایای موجبه برخی از مصادیق محمول مد نظر گوینده هستند.

دو نکته فوق، اساس تعیین اعتبار یک قیاس محسوب می شوند؛ فلذا با گذاشتن علامت (+) برای همه مصادیق (اعم از مصادیق موضوع یا محمول) و گذاشتن علامت (-) برای بعضی از مصادیق (اعم از مصادیق موضوع یا محمول) دامنه مصادیق موضوع و محمول را در قضایای محصوره مشخص می سازیم.

تعیین دامنه مصادیق موضوع و محمول در قضایای شخصی

در قضایای شخصی، همه مصادیق موضوع – که یک فرد مشخص است – مورد نظر هستند؛ از همین رو برای دامنه مصادیق موضوع آن همواره از علامت (+) استفاده می‌کنیم.

در قضایای شخصی، تعیین دامنه مصادیق محمول از قاعده کلی پیروی می‌کند؛ یعنی در قضایای سالبه همه مصادیق محمول و در قضایای موجه برخی مصادیق محمول مدنظر گوینده است.

بررسی اعتبار یا عدم اعتبار یک قیاس

– رعایت کردن قانون کلی کیفیت نتیجه قیاس

– رعایت شرایط سه گانه اعتبار قیاس

منطق

درس ۸ منطق دهم

مدرس: سبا جعفرزاده

رتبه ۲۹ منطقه ۱

شرایط معتبر بودن قیاس

شرط اول؛

حداقل یکی از مقدمات موجب باشد = هر دو مقدمه سالبه نباشند

– موجب / موجب = معتبر

– موجب / سالبه = معتبر

– سالبه / موجب = معتبر

– سالبه / سالبه = نامعتبر

شرط دوم؛

حد وسط حداقل در یکی از مقدمات دارای علامت مثبت باشد = حد وسط در هر دو مقدمه علامت منفی نداشته باشد

– مثبت / مثبت = معتبر

– مثبت / منفی = معتبر

– منفی / مثبت = معتبر

– منفی / منفی = نامعتبر

دقت شود که این مثبت یا منفی بودن حد وسط بر اساس اینکه کدام یک از اشکال چهارگانه قیاس باشد می تواند تحت تأثیر کلی یا جزئی بودن کمیت یا کیفیت قضیه صورت بگیرد.

شرط سوم؛

هر کدام از موضوع یا محمول که در نتیجه علامت مثبت باشند، در مقدمات نیز علامت مثبت داشته باشند.
دقت شود که اگر علامت‌های موضوع و محمول نتیجه، منفی (–) باشند نیازی به بررسی شرط فوق نخواهد بود.

جمع‌بندی شروط سه‌گانه اعتبار قیاس

- در صورتی که قیاسی یکی از شرط‌های فوق را نداشته باشد، نامعتبر خواهد بود.
- در صورتی که هر سه شرط را توأمان برآورده کند، آن را معتبر می‌دانند.

تست ۱: کدام قضیه از نظر دامنه مصادیق موضوع یا محمول با سایر قضایا متفاوت است؟

(۲) محمد هفته گذشته خوب امتحان داد.

(۱) حسین دیروز سرکارش رفت.

(۴) تبریز گدا ندارد.

(۳) ایران کشور ثروتمندی است.

تست ۲: همه گزینه‌ها به جز گزینه دارای شروط اول و دوم و فاقد شرط سوم از شرایط اعتبار قیاس هستند.

(۱) هیچ استدلالی تعریف نیست، هر تعریفی فکر است؛ هیچ استدلالی فکر نیست.

(۲) بعضی کشورها دموکرات نیستند، هر کشوری دارای قانون است؛ بعضی دموکراسی‌ها دارای قانون نیستند.

(۳) هیچ علف‌خواری اسب نیست، بعضی پستانداران علف‌خوار هستند؛ بعضی اسب‌ها پستاندار نیستند.

(۴) هر تصویری غیر تصدیق است، هیچ غیر تصدیقی استدلال نیست؛ هیچ تصویری استدلال نیست.

تست ۳: کدام یک از گزینه‌های زیر یک قیاس معتبر است؟

- (۱) هیچ دزدی پاک‌دست نیست. هیچ پاک‌دستی خائن نیست. پس هیچ دزدی خائن نیست.
- (۲) برخی از شرکت‌ها، دارای خدمات پس از فروش مناسب نیستند. هر شرکت ماندگاری، دارای خدمات پس از فروش مناسب است. پس برخی شرکت‌ها، شرکت ماندگار نیستند.
- (۳) هر فرد مبتلا به کووید ۱۹، نیازمند به قرنطینه است. برخی از افراد نیازمند به قرنطینه، فقیر هستند. پس برخی افراد مبتلا به کووید ۱۹، فقیر هستند.
- (۴) هر کودک بالای هفت سال، در سن تحصیل است. بعضی از افراد محروم از تحصیل، کودک بالای هفت سال نیستند. پس بعضی از افراد در سن تحصیل، محروم از تحصیل نیستند.

تست ۴: اگر در یک قیاس اقترانی معتبر، حد وسط در هر دو مقدمه علامت مثبت داشته باشد، نتیجه آن قیاس حتماً

(۱) جزئی خواهد بود.

(۲) کلی خواهد بود.

(۳) موجب خواهد بود.

(۴) سالبه خواهد بود.

تست ۵: در یک قیاس معتبر شکل اول، اگر مقدمه دوم سالبه و نتیجه جزئی باشد، ...

(۱) مقدمه دوم ممکن است جزئی باشد.

(۲) نتیجه ممکن است سالبه نباشد.

(۳) مقدمه اول حتماً جزئی است.

(۴) مقدمه اول ممکن است موجب نباشد.

تست ۶: در کدام شکل قیاس اقترانی در صورت معتبر بودن آن قیاس،
محمول نتیجه حتماً دارای علامت مثبت است؟

(۱) شکل اول

(۲) شکل دوم

(۳) شکل سوم

(۴) شکل چهارم

تست ۷: با توجه به اشکال قیاس، مقدمات استدلال‌های مطرح شده در کدام گزینه با هم تفاوت دارند؟

(۱) بعضی قیاس‌ها منتج هستند، هیچ قیاسی شکل چهارم نیست – هر آزمونی استاندارد است، بعضی آزمون‌ها جامع هستند.

(۲) هر جلد سختی کتاب است، هر کتابی کاغذی است – بعضی جمله‌ها قضیه هستند، هیچ قضیه‌ای انشایی نیست.

(۳) بعضی برنامه‌ها نرم‌افزار نیستند، هر برنامه‌ای طراحی شده است – هیچ استدلالی تعریف نیست، بعضی فکرها استدلال هستند.

(۴) هر ویروس کرونایی خطرناک است، بعضی کشنده‌ها ویروس کرونا هستند – بعضی سازها زهی هستند، بعضی

تست ۸: درباره استدلال‌های زیر چه می‌توان گفت؟

– «شیر در قفس است، قفس از آهن است؛ پس شیر از آهن است»

– «در دست او تیر است، تیر یکی از سیارات منظومه شمسی است؛ پس در دست او یکی از سیارات منظومه شمسی است»

(۱) هر دو استدلال به دلیل عدم تکرار معنایی حد وسط بی‌اعتبار هستند.

(۲) در استدلال اول حد وسط به صورت لفظی تکرار نشده است و استدلال دوم مغالطه توسل به معنای ظاهری دارد.

(۳) در هر دو استدلال، عدم تکرار حد وسط باعث ایجاد مغالطه شده است.

(۴) اشتراک لفظ باعث بی‌اعتباری هر دو استدلال است.

مدرس: سبا جعفرزاده

رتبه ۲۹ منطقه ۱

منطق

درس ۹ منطق دهم

منطق و فلسفه

جلسه سیزدهم

۱

کانال تلگرام:

@bartarha_e

@bartarha_f

پیج اینستاگرام:

@bartarha_e

درس ۹ منطق دهم

نکات مهم کنکوری

✓ در قضایای شرطی متصل چهار نوع اتصال وجود دارد:

- (۱) بودن چیزی به شرط بودن چیز دیگر هر دو جزء **مثال:** اگر باران ببارد زمین خیس می شود.
- (۲) نبودن چیزی به شرط نبودن چیز دیگر ← هر دو جزء **مثال:** اگر باران نبارد هوا لطیف نمی شود.
- (۳) بودن چیزی به شرط نبودن چیز دیگری ← مقدم سالبه و تالی موجب است. **مثال:** اگر باران نبارد، هوا آلوده می شود.
- (۴) نبودن چیزی به شرط بودن چیز دیگری ← مقدم موجب و تالی سالبه است. **مثال:** اگر باران ببارد هوا آلوده نمی شود. موارد ۳ و ۴ قابل تبدیل به قضیه شرطی منفصل هستند، یعنی معنای عدم پیوستگی هم می دهد و یا باران می بارد یا هوا آلوده می شود.

منطق

مدرس: سبا جعفرزاده

درس ۹ منطق دهم

رتبه ۲۹ منطقه ۱

تکثر در قضایای شرطی

قضیه شرطی متصل با تکثر مقدم، متکثر نمی‌شود، اما با تکثر در تالی متکثر می‌شود، یعنی؛ تعداد قضیه شرطی در یک جمله = تعداد تالی.

مثال: اگر باران نبارد و هوا آفتابی باشد به کوه می‌رویم. اگر باران نبارد به کوه می‌رویم و اگر هوا آفتابی باشد به کوه می‌رویم. اگر فردا باران نبارد به مدرسه نمی‌روم و درس می‌خوانم = اگر باران نبارد به مدرسه نمی‌روم و اگر باران نبارد درس خواهیم خواند.

وجود لفظ اگر، ابتدا دلیل بر شرطی بودن قضیه نیست، بلکه وجود معنای اگر، دلالت بر شرطی بودن قضیه دارد. چه اینکه جمله‌ای واجد اگر باشد و شرطی نباشد و برعکس.

مثال: به خدا اگر من بودم = من نبودم = شخصیه سالبه تکان بخوری شلیک می‌کنم = اگر تکان بخوری، آنگاه شلیک می‌کنم.

کانال تلگرام:

@bartarha_e

@bartarha_f

منطق

درس ۹ منطق دهم

مدرس: سبا جعفرزاده

رتبه ۲۹ منطقه ۱

نکته: انفصال میان دو بخش این گونه قضایا، انفصال حقیقی و تام است و بنابراین آن‌ها را قضیه (منفصل حقیقی) می‌نامند و در قضای منفصل حقیقی دو طرف قضیه متناقض هستند.

منفصل مانع الجمع

در این گونه قضایا دو بخش قضیه نمی‌توانند، هم‌زمان صادق باشند؛ اما ممکن است، هر دو هم‌زمان کاذب باشند. یعنی اگر یک بخش قضیه درست باشد، بخش دیگر قطعاً غلط است، اما اگر یک بخش قضیه غلط باشد، بخش دیگر هم ممکن است، درست باشد، هم ممکن است غلط باشد و نمی‌توان نظری در مورد آن‌ها داد. به عبارت دیگر اجتماع دو طرف محال و ارتفاع آن‌ها مجاز است.

منطق

درس ۹ منطق دهم

استراژی تشخیص

مدرس: سبا جعفرزاده

رتبه ۲۹ منطقه ۱

نکته: در این نوع قضیه، دو طرف متداخل تحت تضاد هم هستند. چگونه اقسام قضایای شرطی منفصل را از یکدیگر تشخیص دهیم؟ در برخورد با یک قضیه شرطی منفصل تشخیص آن بسیار حیاتی است. برای این کار دو سؤال در نظر می‌گیریم:

(۱) آیا امکان دارد دو جزء قضیه منفصل باهم (هم‌زمان) صادق باشند؟

(۲) آیا امکان دارد دو جزء قضیه منفصل باهم (هم‌زمان) کاذب باشند؟

نکته: برای تشخیص هر قضیه شرطی منفصل، این سؤال‌ها را در مورد آن قضیه از خود می‌پرسیم.

دقت کنید که برای تعیین صحیح نوع قضیه شرطی منفصل لازم است به هر دو سؤال پاسخ بدهیم؛ بنابراین هیچ‌گاه، با پاسخ دادن به یکی از سؤالات بالا سریعاً نوع قضیه شرطی منفصل را تعیین نکنید.

کانال تلگرام:

@bartarha_e

@bartarha_f

منطق

مدرس: سبا جعفرزاده

درس ۹ منطق دهم

رتبه ۲۹ منطقه ۱

اما پاسخ به این سؤالات چگونه در تشخیص نوع قضیه به ما کمک می کند؟

پاسخ این دو سؤال از سه حالت خارج نیست:

الف) جواب هر دو سؤال منفی است و قضیه شرطی منفصل، از نوع حقیقی است.

ب) فقط جواب سؤال اول منفی است به قضیه شرطی منفصل، از نوع مانع الجمع است.

ج) فقط جواب سؤال دوم منفی است به قضیه شرطی منفصل، از نوع مانع الرفع است. **مثال:** هر انسان خداپرستی یا مسلمان است، یا مسیحی

سؤال اول: آیا دو جزء این قضیه می توانند به صورت هم زمان صادق باشند؟ هیچ کسی نمی تواند هم زمان هم مسلمان باشد و هم مسیحی! بنابراین، پاسخ سؤال اول منفی است.

سؤال دوم: آیا دو جزء این قضیه می توانند به صورت هم زمان کاذب باشند؟ بله، یک انسان خداپرست می تواند نه مسلمان باشد، نه مسیحی به طور مثال، می تواند یهودی باشد؛ بنابراین: پاسخ سؤال دوم مثبت است. وقتی جواب سؤال اول، منفی است و قضیه شرطی منفصل از نوع مانع الجمع است.

کانال تلگرام:

@bartarha_e

@bartarha_f

پیج اینستاگرام:

@bartarha_e

نکته: اگر اجزاء یک قضیه منفصل مانع الجمع را متناقض کنیم به منفصل مانع الرفع تبدیل می شود و بر عکس.

مثال: امروز یا شنبه است یا یکشنبه = مانع الجمع ← امروز یا شنبه نیست یا یکشنبه نیست. مانع الرفع

قیاس استثنایی و اقسام آن

- ❖ قیاس استثنایی، قیاسی است که عین نتیجه یا نقیض آن در یکی از مقدمات استدلال ذکر شده باشد.
- ❖ اجزای این قیاس از دو مقدمه تشکیل می شود که یکی قضیه ای شرطی و دیگری قضیه ای حملی است.

نکته: در این نوع قیاس همواره مقدمه حملی عین یا نقیض یک جزء از مقدمه اول و نتیجه عین یا نقیض جزء دیگر است.

❖ اقسام قیاس استثنایی

قیاس استثنایی را بر اساس نوع مقدمه شرطی اش تقسیم بندی می کنند و از آن جا که مقدمه شرطی آن می تواند یکی از چهار قضیه شرطی باشد.

منطق

درس ۹ منطق دهم

خلاصه درس

مدرس: سبا جعفرزاده

رتبه ۲۹ منطقه ۱

قضیه

حملی

محصوره: موجب کلیه / موجب جزئی / سالبه کلیه / سالبه جزئی

شخصیه: موجب / سالبه

شرطی

متصل

قضیه‌ای که به پیوستگی، اتصال و ملازمه میان دو نسبت حکم می‌کند.

ساختار: اگر ... آن گاه ...

اجزا: مقدم ← قالی

منفصل

قضیه‌ای که به انفصال و عناد میان دو چیز یا دو نسبت حکم می‌کند.

ساختار: یا ... یا ...

اقسام:

حقیقی

غیر قابل جمع در صدق (مانعه الجمع)

غیر قابل جمع در کذب (مانعه الخلو یا مانعه الرفع)

منطق

درس ۹ منطق دهم

اقسام قضایای منفصل

مدرس: سبا جعفرزاده

رتبه ۲۹ منطقه ۱

- حقیقی: « الف » یا « ب » ← نه هر دو، نه هیچ کدام
- مانعۀ الجمع: « الف » یا « ب » ← نه هر دو و شاید هیچ کدام
- مانعۀ الرفع: « الف » یا « ب » ← نه هیچ کدام و شاید هر دو

پرسش سؤالات

- ۱ آیا طرفین قضیه می توانند هم زمان صادق باشند؟
- ۲ آیا طرفین قضیه می توانند هم زمان کاذب باشند؟

پاسخ

- هر دو منفی ← حقیقی
- فقط اولی منفی ← مانعۀ الجمع
- فقط دومی منفی ← مانعۀ الرفع

کانال تلگرام:

@bartarha_e

@bartarha_f

مدرس: سببا جعفرزاده

رتبه ۲۹ منطقه ۱

منطق

درس ۹ منطق دهم

استدلال

تمثیلی

استقرایی

قیاسی

اقتراانی

حملی

شرطی

استثنایی

استثنایی

اتصال

انفصال

حقیقی

مانعه الجمع

مانعه الرفع

کانال تلگرام:

@bartarha_e

@bartarha_f

پیج اینستاگرام:

@bartarha_e

منطق

درس ۹ منطق دهم

مدرس: سبا جعفرزاده

رتبه ۲۹ منطقه ۱

قیاس استثنای اتصالی

قاعده وضع مقدم: اثبات مقدم $\rightarrow$ اثبات تالی

قاعده رفع تالی: نفی تالی $\rightarrow$ نفی مقدم

مغالطه وضع تالی: اثبات تالی $\rightarrow$ اثبات مقدم

مغالطه رفع مقدم: نفی مقدم $\rightarrow$ نفی تالی

قیاس استثنای انفصالی

اثبات یکی از طرفین $\rightarrow$ نفی طرف دیگر

نفی یکی از طرفین $\rightarrow$ اثبات طرف دیگر

کانال تلگرام:

@bartarha_e

@bartarha_f

پیج اینستاگرام:

@bartarha_e

تست ۱: کدام گزینه در مورد اجزای یک قضیه شرطی متصل به درستی ذکر شده است؟

(۱) مقدم، شرط، لازم – تالی، جواب شرط، ملزوم

(۲) مقدم، شرط، مستلزم – تالی، ملزوم، تابع

(۳) مقدم، شرط، ملزوم – تالی، جواب شرط، لازم

(۴) مقدم، ملزوم، مستلزم – تالی، تابع، شرط

تست ۲: در قضیه شرطی کدام گزینه، مقدم، مؤخر بر قالی ذکر شده است؟

(۱) اگر روم ز پی‌اش فتنه‌ها برانگیزد / و از طلب بنشینم به کینه برخیزد

(۲) راز نهان دار خمش و خمشی تلخ بود / آن‌چه جگر سوزه بود باز جگر سازه شود

(۳) بدان خود را که از راه معانی / خدا را دانی از خود را بدانی

(۴) ز پیران پرسید اسفندیار / که این دشت رزم است گر جای خواب؟

تست ۳: در کدام گزینه ترتیب مقدم و تالی با دیگر گزینه‌ها تفاوت دارد؟

(۱) به می سجاده رنگین کن گرت پیر مغان گوید / که سالک بی خبر نبود ز راه و رسم منزل‌ها

(۲) شود کوه آهن چو دریای آب / اگر بشنود نام افراسیاب

(۳) آینه‌ام، آینه‌ام، مرد ملاقات نه‌ام / دیده شود حال من ار چشم شود گوش شما

(۴) عقل اگر داند دل در بند زلفش چون خوش است / عاقلان دیوانه گردند از پی زنجیر ما

تست ۴: نوع قضایای زیر در کدام گزینه به درستی ذکر شده است؟

الف: رنگ پیراهن من یا سفید است یا سیاه.

ب: این فرد یا با سواد است یا بی سواد.

ج: برای به وجود آمدن شب و روز یا خورشید حرکت می کند یا زمین.

(۱) منفصل حقیقی – منفصل مانع الجمع – منفصل مانع الرفع

(۲) منفصل مانع الجمع – منفصل مانع الجمع – منفصل حقیقی

(۳) منفصل مانع الجمع – منفصل حقیقی – منفصل مانع الرفع

(۴) منفصل مانع الرفع – منفصل حقیقی – منفصل مانع الرفع

تست ۵: با توجه به قضیه شرطی منفصل و اقسام آن کدام گزاره صحیح نیست؟

(۱) تنها در یکی از اقسام آن ممکن است که هیچ کدام از دو جزء قضیه صادق نباشد.

(۲) تنها در یکی از اقسام آن با حذف کلمه «یا» دو قضیه حملی باقی می ماند.

(۳) قطعاً در هیچ کدام از اقسام آن به پیوستگی و ملازمه دو نسبت حکم نشده است.

(۴) تنها یکی از اقسام آن قابلیت تشکیل چهار قیاس استثنایی معتبر را دارد.

تست ۶: در یک قضیه با صورت «الف یا ب یا ج است» بین «ب» و «ج»

باید چه نسبتی وجود داشته باشد تا انفصال برقرار شود؟

(۱) عموم و خصوص من وجه و یا عموم و خصوص مطلق

(۲) تباین و یا عموم و خصوص من وجه

(۳) تباین و یا عموم و خصوص مطلق

(۴) عموم و خصوص مطلق یا تساوی

تست ۷: در کدام گزینه یک قیاس استثنایی اتصالی معتبر به کار رفته است؟

(۱) الان زحمات پدر و مادر را درک نمی‌کنی پس بچه نداری.

(۲) الان که در بازار معتبر نیستی حتماً چک برگشتی داری.

(۳) تو که سیگاری هستی بدنت آسیب می‌بیند.

(۴) باران نباریده است چون زمین خیس نیست.

تست ۸: در کدام گزینه علت عدم اعتبار قیاس، مغالطهٔ رفع مقدم است؟

- (۱) آن گاه نویسندهٔ خوبی خواهی شد که در این کلاس ها شرکت کنی؛ تو نویسندهٔ خوبی نیستی پس معلوم می شود در این کلاس ها شرکت نکرده ای.
- (۲) اگر کسی در ایران زندگی می کند، تنها تابعیت کشور ایران را دارد؛ تنها کشوری که تو تابعیت آن را داری ایران است، پس در ایران زندگی می کنی.
- (۳) هر گاه محموله ای جزء تجهیزات پزشکی و دارویی باشد مشمول تحریم نمی شود؛ پس واکسن کرونا مشمول تحریم نخواهد بود.
- (۴) هر کسی کارگر باشد حقوقش افزایش سی درصدی داشته است؛ چس حقوق کارمندان وزارت نفت با افزایش سی درصدی مواجه نبوده است.

تست ۹: در چه صورتی مغالطه وضع تالی رخ می دهد؟

- (۱) اگر تالی عین مقدمه دوم باشد.
- (۲) اگر مقدم با مقدمه دوم در تناقض باشد.
- (۳) اگر مقدمه دوم عین مقدم باشد.
- (۴) اگر تالی با مقدمه دوم در تناقض باشد.

تست ۱۰: چنانچه در عبارت «ج یا ب است یا ف» انفصال از نوع حقیقی باشد کدام عبارت صحیح خواهد بود؟

(۲) صدق ف نتیجه می دهد کذب غیر ب را.

(۱) صدق غیر ب نتیجه می دهد صدق غیر ف را.

(۴) کذب ب نتیجه می دهد صدق غیر ف را.

(۳) صدق غیر ف نتیجه می دهد صدق ب را.

منطق

فصل ۹ و ۱۰

مدرس: سبا جعفرزاده

رتبه ۲۹ منطقه ۱

جزوه نکته و تست

منطق و فلسفه

جلسه پنجم

درس نهم

نکات مهم کنکوری

✓ در قضایای شرطی متصل چهار نوع اتصال وجود دارد:

- (۱) بودن چیزی به شرط بودن چیز دیگر هر دو جزء **موجب**ه‌اند. **مثال:** اگر باران ببارد زمین خیس می‌شود.
 - (۲) نبودن چیزی به شرط نبودن چیز دیگر ← هر دو جزء **سالبه**‌اند. **مثال:** اگر باران نبارد هوا لطیف نمی‌شود.
 - (۳) بودن چیزی به شرط نبودن چیز دیگری ← **مقدم سالبه و تالی موجب** است. **مثال:** اگر باران نبارد، هوا آلوده می‌شود.
 - (۴) نبودن چیزی به شرط بودن چیز دیگری ← **مقدم موجب و تالی سالبه** است. **مثال:** اگر باران ببارد هوا آلوده نمی‌شود.
- موارد ۳ و ۴ قابل تبدیل به قضیه شرطی منفصل هستند، یعنی معنای عدم پیوستگی هم می‌دهد و یا باران می‌بارد یا هوا آلوده

می‌شود.

قضیه شرطی متصل با تکثر مقدم، متکثر نمی‌شود، اما با تکثر در تالی متکثر می‌شود، یعنی؛ تعداد قضیه شرطی در یک جمله = تعداد تالی. **مثال:** اگر باران نبارد و هوا آفتابی باشد به کوه می‌رویم. اگر باران نبارد به کوه می‌رویم و اگر هوا آفتابی باشد به کوه می‌رویم. اگر فردا باران نبارد به مدرسه نمی‌روم و درس می‌خوانم = اگر باران نبارد به مدرسه نمی‌روم و اگر باران نبارد درس خواهیم خواند.

وجود لفظ اگر، ابدا دلیل بر شرطی بودن قضیه نیست، بلکه وجود معنای اگر، دلالت بر شرطی بودن قضیه دارد.

چه اینکه جمله‌ای واجد اگر باشد و شرطی نباشد و برعکس.

مثال: به خدا اگر من بودم = من نبودم = شخصیه سالبه تکان بخوری شلیک می‌کنم = اگر تکان بخوری، آنگاه شلیک می‌کنم.

نکته: انفصال میان دو بخش این گونه قضایا، انفصال حقیقی و تام است و بنابراین آن‌ها را قضیه (منفصل حقیقی) می‌نامند و در قضای منفصل حقیقی دو طرف قضیه متناقض هستند.

منفصل مانع الجمع

در این گونه قضایا دو بخش قضیه نمی‌توانند، هم‌زمان صادق باشند؛ اما ممکن است، هر دو هم‌زمان کاذب باشند. یعنی اگر یک بخش قضیه درست باشد، بخش دیگر قطعاً غلط است، اما اگر یک بخش قضیه غلط باشد، بخش دیگر هم ممکن است، درست باشد، هم ممکن است غلط باشد و نمی‌توان نظری در مورد آن‌ها داد. به عبارت دیگر اجتماع دو طرف محال و ارتفاع آن‌ها مجاز است.

استراتژی تشخیص

نکته: در این نوع قضیه، دو طرف متداخل تحت تضاد هم هستند. چگونه اقسام قضایای شرطی منفصل را از یکدیگر تشخیص دهیم؟ در برخورد با یک قضیه شرطی منفصل تشخیص آن بسیار حیاتی است. برای این کار دو سؤال در نظر می‌گیریم:

(۱) آیا امکان دارد دو جزء قضیه منفصل باهم (هم‌زمان) صادق باشند؟

منطق

فصل ۹ و ۱۰

مدرس: سبا جعفرزاده

رتبه ۲۹ منطقه ۱

(۲) آیا امکان دارد دو جزء قضیه منفصل باهم (همزمان) کاذب باشند؟

نکته: برای تشخیص هر قضیه شرطی منفصل، این سؤال‌ها را در مورد آن قضیه از خود می‌پرسیم.

دقت کنید که برای تعیین صحیح نوع قضیه شرطی منفصل لازم است به هر دو سؤال پاسخ بدهیم؛ بنابراین هیچ‌گاه، با پاسخ دادن به یکی از سؤالات بالا سریعاً نوع قضیه شرطی منفصل را تعیین نکنید.

اما پاسخ به این سؤالات چگونه در تشخیص نوع قضیه به ما کمک می‌کند؟

پاسخ این دو سؤال از سه حالت خارج نیست:

الف) جواب هر دو سؤال منفی است و قضیه شرطی منفصل، از نوع حقیقی است.

ب) فقط جواب سؤال اول منفی است به قضیه شرطی منفصل، از نوع مانع‌الجمع است.

ج) فقط جواب سؤال دوم منفی است به قضیه شرطی منفصل، از نوع مانع‌الرفع است. **مثال:** هر انسان خداپرستی یا مسلمان است،

یا مسیحی

پیج اینستاگرام بامیس:

@Bamisensani

کانال بامیس انسانی:

@Bamisensani

سؤال اول: آیا دو جزء این قضیه می توانند به صورت هم زمان صادق باشند؟ هیچ کسی نمی تواند هم زمان هم مسلمان باشد و هم مسیحی! بنابراین، پاسخ سؤال اول منفی است.

سؤال دوم: آیا دو جزء این قضیه می توانند به صورت هم زمان کاذب باشند؟ بله، یک انسان خداپرست می تواند نه مسلمان باشد، نه مسیحی به طور مثال، می تواند یهودی باشد؛ بنابراین: پاسخ سؤال دوم مثبت است. وقتی جواب سؤال اول، منفی است و قضیه شرطی منفصل از نوع مانع الجمع است.

نکته: اگر اجزاء یک قضیه منفصل مانع الجمع را متناقض کنیم به منفصل مانع الرفع تبدیل می شود و برعکس. **مثال:** امروز یا شنبه است یا یکشنبه = مانع الجمع ← امروز یا شنبه نیست یا یکشنبه نیست. مانع الرفع

منطق

فصل ۹ و ۱۰

قیاس استثنایی و اقسام آن

مدرس: سبا جعفرزاده

رتبه ۲۹ منطقه ۱

❖ قیاس استثنایی، قیاسی است که عین نتیجه یا نقیض آن در یکی از مقدمات استدلال ذکر شده باشد.

❖ اجزای این قیاس از دو مقدمه تشکیل می‌شود که یکی قضیه‌ای شرطی و دیگری قضیه‌ای حملی است.

نکته: در این نوع قیاس همواره مقدمه حملی عین یا نقیض یک جزء از مقدمه اول و نتیجه عین یا نقیض جزء دیگر است.

❖ اقسام قیاس استثنایی

قیاس استثنایی را بر اساس نوع مقدمه شرطی‌اش تقسیم‌بندی می‌کنند و از آن‌جا که مقدمه شرطی آن می‌تواند یکی از چهار قضیه شرطی باشد.

منطق

فصل ۹ و ۱۰

خلاصه درس

مدرس: سبا جعفرزاده

رتبه ۲۹ منطقه ۱

قضیه

حملی

محصوره: موجبہ کلیہ / موجبہ جزئیہ / سالبہ کلیہ / سالبہ جزئیہ

شخصیہ: موجبہ / سالبہ

شرطی

متصل

قضیہ‌ای کہ بہ پیوستگی، اتصال و ملازمہ میان دو نسبت حکم می‌کند.

ساختار: اگر ... آن‌گاه ...

اجزا: مقدم ← قالی

منفصل

قضیه‌ای که به انفصال و عناد میان دو چیز یا دو نسبت حکم می‌کند.

ساختار: یا ... یا ...

اقسام:

حقیقی

غیر قابل جمع در صدق (مانعه الجمع)

غیر قابل جمع در کذب (مانعه الخلو یا مانعه الرفع)

منطق

فصل ۹ و ۱۰

اقسام قضایای منفصل

مدرس: سبا جعفرزاده

رتبه ۲۹ منطقه ۱

حقیقی: « الف » یا « ب » ← نه هر دو، نه هیچ کدام

مانعۃ الجمع: « الف » یا « ب » ← نه هر دو و شاید هیچ کدام

مانعۃ الرفع: « الف » یا « ب » ← نه هیچ کدام و شاید هر دو

پرسش سؤالات

۱ آیا طرفین قضیه می توانند همزمان صادق باشند؟

۲ آیا طرفین قضیه می توانند همزمان کاذب باشند؟

پاسخ

هر دو منفی ← حقیقی

فقط اولی منفی ← مانعۃ الجمع

فقط دومی منفی ← مانعۃ الرفع

منطق

فصل ۹ و ۱۰

استدلال

تمثیلی

استقرایی

قیاسی

اقترانی

حملی

شرطی

استثنایی

مدرس: سبا جعفرزاده

رتبه ۲۹ منطقه ۱

استثنایی

اتصال

انفصال

حقیقی

مانعه الجمع

مانعه الرفع

پیج اینستاگرام بامیس:

@Bamisensani

منطق

فصل ۹ و ۱۰

قیاس استثنایی اتصالی

قاعده وضع مقدم: اثبات مقدم $\leftarrow$ اثبات تالی

قاعده رفع تالی: نفی تالی $\leftarrow$ نفی مقدم

مغالطه وضع تالی: اثبات تالی $\leftarrow$ اثبات مقدم

مغالطه رفع مقدم: نفی مقدم $\leftarrow$ نفی تالی

مدرس: سبا جعفرزاده

رتبه ۲۹ منطقه ۱

قیاس استثنایی انفصالی

اثبات یکی از طرفین $\leftarrow$ نفی طرف دیگر

نفی یکی از طرفین $\leftarrow$ اثبات طرف دیگر

تست ۱: اگر گفته شود: آن گاه ج د است که الف ب باشد»، «توانا بود هر که دانا بود»، «خوب درس

بخوانم تا در امتحان نگرانی نداشته باشم» به ترتیب کدام مورد ترسیم شده است؟ (سراسری ۹۰)

(۱) تالی، مقدم – مقدم، تالی – مقدم، تالی

(۲) مقدم، تالی – مقدم، تالی – تالی، مقدم

(۳) تالی، مقدم – نالی، مقدم – مقدم، تالی

(۴) مقدم، تالی – تالی، مقدم – تالی، مقدم

(۵) مقدم، تالی – مقدم، تالی – مقدم، تالی

(۶) مقدم، تالی – مقدم، تالی – مقدم، تالی

تست ۲: در قضیه ی «الف، ب یا ج است» اگر «یاه حذف شود... (سراسری ۹۲)

(۱) یک قضیه ی حملی با محمول «ب، ج» باقی می ماند.

(۲) دو قضیه ی حملی باقی می ماند.

(۳) یک قضیه حملی با موضوع «الف» باقی می ماند.

(۴) قضیه ای باقی نمی ماند.

(۵) قضیه ای باقی نمی ماند.

(۶) قضیه ای باقی نمی ماند.

تست ۳: کدام عبارت در مورد قضایا درست نیست ؟ (سراسری ۹۳)

- (۱) قضایای شرطی همواره به جزیی نیستند.
- (۲) مقدم همواره به لحاظ معنی پیش از تالی است.
- (۳) در قضیه حملی گاهی محصول در باره موضوع نیست.
- (۴) در قضیه حملی گاهی موضوع بعد از محمول ذکر می شود.

(۵) در قضیه حملی گاهی محصول در باره موضوع نیست.

تست ۴: در کدام مورد هر دو قضیه حمله است؟ (سراسری ۹۴)

(۱) ز دانش دل پیر برنا بود – دل در کسی مپند که دل بسته تو نیست

(۲) بنی آدم سرشت از خاک دارند – طریق درویشان ذکر است و شکر

(۳) اگر دنیا نباشد دردمندیم – نادان را از دانا وحشت است

(۴) دوش مرغی به صبح می‌نالید – چگونه آدمی هستی

(۵) دوش مرغی به صبح می‌نالید – چگونه آدمی هستی

(۶) ز دانش دل پیر برنا بود – دل در کسی مپند که دل بسته تو نیست

تست ۵: تفاوت اصلی قضایای شرطی با قضایای حملی چیست؟ (سراسری ۹۵)

(۱) مشروط بودن حکم

(۲) ترکیب قضیه از دو جمله

(۳) استفاده از ادات شرط

(۴) مشروط بودن اجزای قضیه

(۵) مشروط بودن اجزای قضیه

(۶) استفاده از ادات شرط

تست ۶: قضایای «فکر یا تعریف است با استدلال» و «ماده قضیه با تجربی است یا تاریخی» و

انسان یا به اندازه کافی تلاش نمی کند یا موفق می شود و به ترتیب کدامیک از اقسام منفصله است ؟ (سراسری ۹۱)

(۱) حقیقی – مانعۀ الرفع – حقیقی

(۲) حقیقی – مانعۀ الجمع – مانعۀ الرفع

(۳) حقیقی – مائده الرفع – مائعه الجمع

(۴) مانعۀ الجمع – مانعۀ الجمع – مانعۀ الجمع

(۵) مانعۀ الجمع – مانعۀ الجمع – مانعۀ الجمع

(۶) حقیقی – مانعۀ الرفع – مانعۀ الجمع

تست ۷: با کدام دو مفهوم می توان یک قضیه ی منفصل حقیقی ساخت (سراسری ۹۴)

(۱) کلی و ذاتی

(۲) ذاتی و فصل

(۳) غیر ذاتی و عرض عام

(۴) عرض عام و عرض خاص

(۵) عرض عام و عرض خاص

(۶) عرض عام و عرض خاص

تست ۸: در کدام قضیه، اجتماع دو امر محال ولی ارتفاع آن جایز است؟

(۱) عالم یا حادث است با قدیم

(۲) عالم با معنایی است با نا متناهی

(۳) هر عددی با زوج است یا فرد

(۴) هر زاویه‌ای با حاده است یا قائمه

(۵) هر ارتفاعی در حاده است یا قائمه

تست ۹: با کدام دو مفهوم می توان یک منفصل «حقیقی» ساخت؟

(۱) ذاتی و فصل

(۲) حیوان و انسان

(۳) سفید و سیاه

(۴) عرضی و ذاتی

توجه: در یک قضیه شرطی منفصل «حقیقی» نسبت بین دو مفهوم باید «تباین» باشد.

پاسخ: در یک قضیه شرطی منفصل «حقیقی» نسبت بین دو مفهوم باید «تباین» باشد.

(۱) ذاتی و فصل

تست ۱۰: کدامیک از قضایای زیر می تواند یک قضیه دی منفصل «مانعه الجمع» باشد؟

- (۱) الف ب است یا ج د است
- (۲) الف ب است یا ب الف است
- (۳) الف ب است یا ب ج است
- (۴) الف ب است یا الف ج است

(۵) الف ب است یا الف ج است

تست ۱۱: قیاس زیر چه نام دارد؟

« چنین نیست که اگر این موجود گربه باشد، آنگاه پرنده است. ولیکن این موجود گربه است »

۱- قیاس اقترانی سالبه

۲- قیاس استثنایی رفع تالی

۳- قیاس استثنایی سالبه

۴- قیاس استثنایی وضع مقدم

۵- قیاس استثنایی وجهی میزب

۶- قیاس استثنایی وجهی میزب

تست ۱۲: قیاس زیر چه نام دارد؟

« شش یا زوج است یا فرد. شش زوج است. »

(۱) استثنای منفصله حقیقی

(۲) اقترانی منتج

(۳) استثنای منفصله مانع الخلو

(۴) هیچکام

(۵) متشخص

(۶) استثنای منقسمه مانع الخلو

تست ۱۳: در قیاس استثنایی مانع الجمع چه حالتی منتج است؟

- (۱) از صدق یک مؤلفه صدق مؤلفه دیگر نتیجه گرفته می شود.
- (۲) از کذب یک مؤلفه کذب مؤلفه دیگر نتیجه گرفته می شود.
- (۳) از صدق یک مؤلفه کذب مؤلفه دیگر نتیجه گرفته می شود.
- (۴) از کذب یک مؤلفه صدق مؤلفه دیگر نتیجه گرفته می شود.

(۱) از کذب یک مؤلفه صدق مؤلفه دیگر نتیجه گرفته می شود.

تست ۱۴: در قیاس استثنایی مانع‌الخلو چه حالتی منتج است؟

- (۱) از صدق یک مؤلفه صدق مؤلفه دیگر نتیجه گرفته می‌شود.
- (۲) از کذب یک مؤلفه کذب مؤلفه دیگر نتیجه گرفته می‌شود.
- (۳) از صدق یک مؤلفه کذب مؤلفه دیگر نتیجه گرفته می‌شود.
- (۴) از کذب یک مؤلفه صدق مؤلفه دیگر نتیجه گرفته می‌شود.

(۵) از کذب یک مؤلفه صدق مؤلفه دیگر نتیجه گرفته می‌شود.

(۶) از صدق یک مؤلفه کذب مؤلفه دیگر نتیجه گرفته می‌شود.

تست ۱۵: نتیجه قیاس زیر چیست؟

« این کلمه یا اسم است یا فعل است یا حرف – لکن فعل نیست »

(۱) اسم است

(۲) حرف است

(۳) نه اسم است نه حرف

(۴) یا اسم است یا حرف

(۵) اسم است و حرف

(۶) نه اسم است نه حرف

منطق

فصل ۹ و ۱۰

پاسخنامه:

۱- گزینه سه

۳- گزینه سه

۵- گزینه یک

۷- گزینه چهار

۹- گزینه چهار

۱۱- گزینه چهار

۱۳- گزینه سه

۱۵- گزینه چهار

مدرس: سبا جعفرزاده

رتبه ۲۹ منطقه ۱

۲- گزینه دو

۴- گزینه دو

۶- گزینه دو

۸- گزینه چهار

۱۰- گزینه چهار

۱۲- گزینه چهار

۱۴- گزینه چهار

منطق

فصل ۹ و ۱۰

مدرس: سبا جعفرزاده

رتبه ۲۹ منطقه ۱

درس دهم

تفکر نقادانه (سنجشگرانه)

❖ فراگیری مهارت تفکر

❖ تفکر درباره نحوه صحیح اندیشیدن (اصول و قواعد منطقی)

تفاوت متفکر نقاد و غیرنقاد

(۱) جدی گرفتن فرایند تفکر

(۲) توجه آگاهانه به آن

(۳) پرسشی و پاسخ درست و به جا

منطق

فصل ۹ و ۱۰

خطاهای ذهنی

مدرس: سبا جعفرزاده

رتبه ۲۹ منطقه ۱

❖ خطاهای صوری؛ ناشی از به کار بردن استدلال نامعتبر

❖ خطاهای غیر صوری

❖ خطاهای ناشی از به کار بردن مقدمه غلط

❖ خطاهای ناشی از عوامل روانی

تذکر: در صورت وجود هر یک از این خطاها در استدلال، آن استدلال غلط است، حتی اگر نتیجه‌اش صادق باشد.

مغالطه در اثر عوامل روانی

نام دیگر این تأثیرات؛ مغالطات «عرضی» یا «اجزای بیرونی مغالطه» است.

نکته: اگر گوینده قبل از استفاده از عوامل روانی، استدلال کند دچار مغالطه نشده است.

منطق

فصل ۹ و ۱۰

مدرس: سبا جعفرزاده

رتبه ۲۹ منطقه ۱

چند نمونه از مغالطاتی که بر اثر عوامل روانی به وقوع می‌پیوندند:

(۱) مغالطه مسموم کردن چاه: انتساب ویژگی‌های بد به یک نفر یا پیروان آن، بدون ذکر دلیل

(۲) مغالطه تله گذاری؛ انتساب ویژگی‌های خوب به نظری باطل با انواع دیگر آن، بدون ذکر دلیل

(۳) مغالطه توسل به احساسات: سوء استفاده از احساسات افراد، بدون ذکر دلیل چند نمونه از احساسات تأثیرگذار: ترحم ترس،

طمع خودخواهی

(۴) مغالطه بزرگ‌نمایی و کوچک‌نمایی: سعی در تأیید نظر با بزرگ‌نمایی و پنهان کردن حقیقت با کوچک‌نمایی؛ بدون ذکر دلیل

نکته: مورد استفاده در کاریکاتور

❖ در ارزیابی یک استدلال، باید آن را از هر سه جهت بررسی کنیم.

❖ در صورت وجود یکی از خطاهای فکری مذکور حتی اگر نتیجه درست باشد، استدلال صحیح نیست.

❖ عدم رعایت قواعد روش استنتاج موجب بروز خطای صوری می‌شود (مغالطه در صورت).

مثال: هیچ اسبی گربه نیست، هیچ گربه‌ای گوسفند نیست؛ پس هیچ اسبی گوسفند نیست در این نمونه اگرچه نتیجه درست است، استدلال به دلیل عدم رعایت شرط اول معتبر بودن قیاس، نامعتبر است.

❖ عدم صحت محتوای مقدمات استدلال موجب بروز خطاهای ناشی از به کار بردن مقدمات غلط می‌شود (مغالطه در ماده).

مثال: هر مرغابی پرواز می‌کند، هر پرواز کننده‌ای تخم‌گذار است؛ پس مرغابی تخم‌گذار است. نتیجه این قیاس، قضیه صادقی است، اما مقدمه دوم آن از حیث محتوایی غلط است (خفاش مثال نقض آن است؛ بنابراین، این استدلال غلط است).

❖ اقسام مختلف استدلال، برای اهداف متفاوتی به کار می‌روند.

❖ از مهم‌ترین اهداف استدلال در زندگی

(۱) درک حقیقت: استدلال ← برهان / حوزه کاربرد ← فهم حقایق در علوم تجربی و علوم انسانی

(۲) اقناع دیگران: استدلال ← خطابه و بقیه روش‌های اقناعی (فنون اقناع) / روش ← استفاده از زبان بدن و تأثیر کلامی قوی و زبانی اثرگذار

(۳) غلبه بر دیگران: استدلال ← جدل / حوزه کاربرد ← معمولاً مناظره / هدف ← شکست دادن طرف مقابل / روش ← (۱) طرح مقدمات به گونه‌ای که طرف مقابل نتواند نتیجه موردنظر ما را زودتر حدس بزند و ناگهان توسط ما غافلگیر شود. (۲) اعتراف گرفتن مرحله به مرحله برای جلوگیری از تغییر موضع مخاطب بار ارزش کلمات در جملات

تست ۱: در عبارت «از هفت نفر اول قهرمان دو و میدانی در مسابقات المپیک، چهار نفر کفش پوما داشتند» چه مغالطه ای می تواند باشد؟

۱- بزرگ نمایی

۲- توسل به احساسات

۳- تعمیم شتابزده

۴- تله گذاری

۵- تله گذاری

۶- تعمیم شتابزده

تست ۲: در صورتی که که یک فرد هفت ساعت غیبت غیر مجاز داشته باشد و به این صورت دفاع کند که تمام غیبت های مجاز و غیر مجاز من فقط نه ساعت است و تنها یک ساعت از حد مجاز بیشتر است، چرا این قدر مسئله را بزرگ می کنید؟ از چه مغالطه ای استفاده کرده است؟

۱- بزرگ نمایی

۲- تله گذاری

۳- کوچک نمایی

۴- توسل به احساسات

۵- توسل به احساسات

۶- توسل به احساسات

تست ۳: کدام مغالطه در متن زیر می تواند به وجود آید؟

« آشنایی سطحی ما با علوم انسانی از راه ایدئولوژی سیاسی رفته رفته عمیق تر می شود »

۱- تله گذاری

۲- بار ارزشی کلمات

۳- توسل به معنای ظاهری

۴- نگارشی کلمات

۵- باریک بینی

۶- توسل به معنای ظاهری

تست ۴: در عبارت «آقای رئیس! هیچ می دانید با این شیت آیین نامه ای که تنظیم کرده اید چه اشتباه بزرگی مرتکب شده اید، آیا به عواقب وحشتناک این دستور العمل های افراطی در بین کارمندان شرکت فکر کرده اید؟ و چه نوع مغالطه ای به کار رفته است؟

۱- بار ارزشی کلمات

۲- مسموم کردن چاه

۳- تله گذاری

۴- توسل به معنای ظاهری

۵- توسل به معنای ظاهری

۶- توسل به معنای ظاهری

تست ۵: کدام نوع از مغالطه در متن زیر می تواند وجود داشته باشد؟

فقط افرادی که مغز معیوبی دارند و درک درستی ندارند، می توانند این حرف را بزنند که اندیشه های فلسفی، توانایی تحلیل موضوعات وجود شناختی را ندارد»

۱- بار ارزشی کلمات

۲- مسموم کردن چاه

۳- تله گذاری

۴- توسل به معنای ظاهری

۵- توسل به معنای باطنی

۶- تله گذاری

تست ۶: عبارت زیر را بخوانید و نوع مغالطه احتمالی به کار رفته در آن را تشخیص دهید.

با شرکت هواپیمایی ما سفر کنید، هواپیما های این شرکت مسافربری در هر دویست ثانیه یک پرواز، در هر ساعت هیجده پرواز و روزانه چهار صد و سی و دو پرواز به تمام نقاط جهان در دویست و هجده فرودگاه در نود و چهار کشور و پنج قاره جهان دارند»

۱- تله گذاری

۲- تمثیل اشتباه

۳- مسموم کردن چاه

۴- بزرگ نمایی

۵- بزرگ نمایی

تست ۷: متن زیر می تواند اشاره به کدام مغالطه داشته باشد؟

چاپگر های وایت هر برگ را در کمتر از یک ثانیه چاپ می کنند. در هر دقیقه ۷۶ برگ و در شرایط متعادل در هر ساعت ۵۰۰۰ برگ چاپ می کنند و کارائی نهایی قطعات اولیه آن بالغ بر ۳۰۰۰ ساعت یعنی ۱۵ میلیون برگ می باشد.

۱- بزرگ نمایی

۲- مسموم کردن چاه

۳- توسل به معنای ظاهری

۴- ابهام در عبارات

۵- انحصار در جزئیات

۶- توسل به معنای مجازی

تست ۸: وقتی یک نفر جمله ی زیر را به شما وقتی که رشته انسانی را انتخاب کردید می گفت، به نظر تان می خواست از چه مغالطه ای استفاده کند بی آنکه دلیلی درست بیاورد؟
 من به شما نمی گویم کدام رشته را انتخاب کنید و یا رشته علوم انسانی نروید، شما آدم عاقلی هستید و در نهایت انتخاب درست را خواهید کرد»

۱- مسموم کردن چاه

۲- تله گذاری

۳- توسل به احساسات

۴- ابهام در عبارات

۵- انحصار در حدیث

۶- توسل به احساسات

تست ۹: وقتی عبارت «دختران نمی توانند در حرکت های اجتماعی نقشی ایفا بکنند» را بشنوید و شما بگویید که به حضرت زینب (س) پس از عاشورا پرچم دار حق شده و او در ادامه بگویید: ایشان استثنا است» چه مغالطه ای در کار است؟

۱- تعمیم شتاب زده

۲- استثنای قابل چشم پوشی

۳- استدلال نامعتبر

۴- توسل به احساسات

۵- توسل به احساسات

۶- توسل به احساسات

تست ۱۰: «دیروز مو را در روزنامه ها اعلام کردند که در دادگاه ایکس محاکمه شده است، او متهم به قتل است؛ چون می گویند هر کسی در این دادگاه محاکمه شود، متهم به قتل است» این عبارت چه نوع مغالطه ای دارد؟

۱- وضع تالی

۲- رفع مقدم

۳- ایهام انعکاس

۴- استدلال دوری

۵- استیلا دردی

۶- ایهام انعکاس

تست ۱۱: «اگر در کشوری از حالت تک محصولی بودن اقتصاد خارج شود، در آمد ارزی آن بالا خواهد. اقتصاد کشور عربستان نیز از حالت تک محصولی خارج شده است زیرا در آمد ارزی این کشور بسیار بالا است.» چه مغالطه‌ای در این متن وجود دارد؟

۱- ایهام انعکاس

۲- عدم تکرار حد وسط

۳- وضع تالی

۴- رفع مقدم

۵- رفع مقدم

۶- وضع تالی

تست ۱۲: عبارت « او شخصیت مرموز و پیچیده ای دارد زیرا می داند که فعالیت های سیاسی گسترده ای است و طبعاً مرموز و پیچیده بودن هم صفت اجتناب ناپذیر فعالیت های سیاسی است.» چه مغالطه ای در این متن وجود دارد؟

۱- استدلال نا معتبر

۲- رفع مقدم

۳- ایهام انعکاس

۴- عدم تکرار حد وسط کتاب خیلی سبز

۵- هر دو گزاره حد وسط را می پذیرد

۶- ایهام انعکاس

تست ۱۳: کدام گزینه ملاک تفاوت میان فرد نقاد و غیر نقاد محسوب نمی شود؟

۱- توجه آگاهانه به فرآیند تشکر

۲- برسیدن سوالات درست در باره ی تفکر

۳- آگاهی از علم منطق و قواعد آن

۴- جدی گرفتن فرایند تفکر

۵- خردی در قیاس و استنباط

تست ۱۴: کدام دسته از صفات ویژگی های فرد منطقی محسوب نمی شود؟

۱- صداقت - عدالت و انصاف - وقت منطقی

۲- شهامت عقلی - دقت منطقی - تواضع عقلانی

۳- اجتناب از تعصب - اتقلال عقلی - شناخت درست

۴- شهامت عقلانی - - اجتناب از تعصب - صداقت

۵- شهامت عقلانی - - اجتناب از تعصب - صداقت

تست ۱۵: لوازم منطقی عبارت است از..... هر استدلال

۱- پیش فرض ها

۲- مقدمات

۳- نتیجه ی مستقیم

۴- نتایج ضمنی

۵- نتیجه ی منطقی

۶- نتیجه ی غیر منطقی

تست ۱۶: به چه استدلالی استاندارد گفته می شود؟

- ۱- دارای مقدمات درست باشد
- ۲- از دو مقدمه و یک نتیجه تشکیل شده باشد
- ۳- دارای نتیجه یقینی باشد
- ۴- نتیجه اش حتما از مقدماتش بیرون آمده باشد

۵- نتیجه اش حتما از مقدماتش بیرون آمده باشد

تست ۱۷: وقتی یکی از مقدمات قیاس حذف شده قیاس را می نامند.

۱- مضمَر

۲- استاندارد

۳- نامعتبر

۴- محذوف

۵- محذوف

۶- محذوف

تست ۱۸: کدام یک از پرسش های زیر در حوزه ی تفکر نقادانه قرار می گیرد؟

۱- این قیاس شکل چندم است؟

۲- حد وسط این قیاس کدام است؟

۳- آیا مقدمه اول قیاس صادق است؟

۴- آیا این قیاس شرطی اقترانی است؟

۵- آیا این قیاس شرطی اقترانی است؟

تست ۱۹: کدام یک از حوزه های زیر، از حیطه های پرسش های نقادانه محسوب نمی شود؟

۱- تشخیص پیش فرض ها و لوازم منطقی

۲- تشخیص انواع تعریف های منطقی

۳- تشخیص مقدمات و نتیجه استدلال

۴- وضع مقاهیم و جملات

۵- وضع مقادیر و کمالات

تست ۲۰: اگر نتیجه یک استدلال صادق باشد، ممکن است باشد.

۱- خود استدلال کاذب

۲- مقدمات کاذب

۳- نتیجه نا معتبر

۴- مقدمات مبهم

۵- مقدمات متناقض

۶- مقدمات متضاد

منطق

فصل ۹ و ۱۰

پاسخنامه:

۱- گزینه یک

۲- گزینه سه

۳- گزینه چهار- با گذاشتن ویرگول

۴- گزینه یک

۵- گزینه دو

۶- گزینه ۴

۷- گزینه یک

۸- گزینه دو

۹- گزینه دو

مدرس: سبا جعفرزاده

رتبه ۲۹ منطقه ۱

پیج اینستاگرام بامیس:

@Bamisensani

منطق

فصل ۹ و ۱۰

۱۰- گزینه سه

۱۱- گزینه سه

۱۲- گزینه ۴- او دارای فعالیت های سیاسی است - فعالیت سیاسی مرموز و پیچیده است - او مرموز و پیچیده است

۱۳- گزینه سه

۱۴- گزینه سه «مغالطه کار هم می تواند شناخت درست داشته باشد»

۱۵- گزینه چهار - نتیجه استدلال در بر دارنده آن است ۱۶ - گزینه دو

۱۷- گزینه یک

۱۸- گزینه سه

۱۹- گزینه دو- در حیطه خود منطق است

۲۰- گزینه دو

مدرس: سبا جعفرزاده

رتبه ۲۹ منطقه ۱